St. 30 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v nedeljo 4. februarja 1923. Posamezna številka 20 cent. Letnik XLVIII

EDINOST

Izhaja, izvzemši pondeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Ne rankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se [illegible] Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Gerbec. — Lastnik tisk[illegible] LJUBLJANA — Jugoslavija znaša za mese[illegible] L 7.—, 3 mesece [illegible] Za inozemstvo mesečno 4 lire v [illegible] Upravništvo st. 11-57.

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent. osmrtnice zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2 — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Materini jezik v cerkvi, šoli in sodni dvorani

Cerkev, šola in justica so temeljne ustanove človeške družbe vsake države. Te ustanove služijo visokim etičnim ciljem. Prvi dve sta vir morale, poštenja, naobrazbe: zdravega razvoja in napredka človeške družbe. Poslednji pa je naloga, da nudi vsakemu človeku pravno varstvo: zaščito osebne časti in dobrega imena — torej največje dobrine človeka — in zaščito njegovih materialnih interesov.

Če zahtevamo torej, naj bo tudi naše ljudstvo deležno dobrot, ki jih nudijo te ustanove, zahtevamo le svoje človeške in državljanske pravice. Naj danes še posebej izpregovorimo o neobhodnih prepogojih, brez katerih ne morejo cerkev, šola in justica vršiti svoje vzvišene naloge v blaginjo človeške družbe.

Poleg popolne strokovne usposobljenosti, vneme in stroge vestnosti je glavni pogoj ta, **da upravitelji teh ustanov morejo govoriti neposredno s človekom, ki mu hočejo biti učitelji, oziroma zaščitniki njegovih interesov!** Govoriti morajo človeku v njegovem materinem jeziku!

Če propovednik v cerkvi govori v jeziku, ki ga poslušalec ne razume, ali pa ga le nezadostno razume, govori cerkvenim stenam in ne človeku, ki naj bi ga učil in prepričeval. Pa tudi pri ljudeh, ki morda precej razumejo tuji jezik, v katerem govori propovednik, ne doseza ta poslednji pravega uspeha. Naloga njegova je, da govori razumu človeka in da sega človeku do srca! To pa more edino le beseda v materinem jeziku! Edina ta more ubirati akcente, ki osvajajo dušo! Kdor torej odtega vernikom božjo besedo v njihovem jeziku, ta noče, da bi cerkev uspešno izvajala svojo nravstveno misijo!

Med velikimi pedagogi sveta in vzgojevalci ljudstva je bil Pestalozzi v 19. stoletju. Morda ve kaj o njem tudi naša naučna uprava. Veliki njegov nauk je bil, da bodi prva vzgoja otroka v materinem jeziku, ker le v tem je možen uspešen ljudsko-šolski pouk! To je zlata, neizpodbitna resnica. Posebno še, ker je učitelju poverjena dvojna naloga. Bistriti mora razum, podajati svojim varovancem potrebnega znanja, obenem pa mora tudi plemenititi dušo in srce, vzgajati mladino v bodoče poštene, nravstveno trdne in koristne člane človeške družbe! Mož v šoli ne sme biti le učitelj, ampak mora biti tudi vzgojevalec! Beseda njegova veljaj razumu in srcu! Tej svoji kulturni in nravstveni nalogi pa more uspešno zadostovati le tedaj, če otrok popolnoma razume besedo pouka! To pa je izključeno, če učitelj govori učencem v jeziku, ki ni njihov in ki ga zato tudi ne morejo razumeti, vsaj ne v toliki meri, da bi ustrezalo svrham šolskega pouka. Če že glava ne more razumeti pouka, kako naj potem duša sprejema vzgojevalno besedo?! Trud učitelja v taki šoli je zavržen. Trosi zrnje v neplodna, kamenita tla, kjer ne more biti sadu! Neizmerno škodo od takega nesmotrenega in nezmiselnega pouka trpi naobrazba in pa nravstveni sestav človeške družbe. Zato ne bi smelo biti v kulturni državi šole, kjer se odteza učitelju in učencu prvo in negibno sredstvo za doseganje njenih ciljev — beseda v materinem jeziku! V luči te večne in neoporečne resnice se nam kaže žalostna podoba sedanje šolske politike v naših krajih! Ta politika ne dovoljuje šoli, da bi bila prava učilnica in vzgojevalnica bodočega rodu. Vsaka zaprta šola je atentat na kulturo. Nič manj pa tudi šola, kjer se zametuje vrhovno načelo, da le s poukom v materinem jeziku more zadostovati svoji, za človeško družbo tako vzvišeni nalogi.

Naj se nam ne zameri, če zopet ponovimo tisti napis na cesarskem dvoru na Dunaju: da je pravica podlaga držav! Država, v kateri se ne uveljavlja to zlato načelo, nima podlage in zanemarja veliko dolžnost napram svojim državljanom. Naloga justice je, da išče **resnico,** ker drugače ne more krojiti **pravico!** Naloga vseh sestavnih delov sodnega dvora, sodnikov, državnega pravdnika, odvetnikov, braniteljev — mislimo namreč na civilno in kazensko sodstvo — je, da stremijo po istem cilju, da pomagajo resnici na dan. Ta cilj pa morejo doseči le, če morejo občevati s strankami — tožitelji, toženci, obtoženci in pričami — **neposredno,** to je: v njihovem jeziku. Inštitucija tolmačev tvori največjo nevarnost za zanesljivost pravosodstva, ker tolmači navadno ne poznajo v zadostni meri enega ali drugega jezika, ali pa ne enega ne drugega! Kako naj tak človek res točno, zanesljivo in sproti tolmači izjave strank v kritičnem trenutku, ko so v igri veliki interesi tistih, ki iščejo pri sodniji varstvo teh interesov, ali gre za njihovo čast, ali morda celo tudi za življenje?! Ne more; posebno še, če mu poleg nezadostnega poznavanja jezikov nedostaje — kar je često pri tolmačih — tudi potrebne inteligence, da bi mogel — tudi če bi poznal jezike — hitro pogoditi bistvo izjave prizadete stranke! Tako prihaja v nevarnost zanesljivost sodstva in njo interesi prebivalstva.

To je tako resnično in neoporečno, da so pravniki vseh civiliziranih narodov pritrdili edino pravičnemu, pravno varnost zagotovljajočemu načelu, da mora sodnik neposredno občevati s stranko, to je: v njenem materinem jeziku! Kdor odklanja to načelo, ubija v ljudstvu zaupanje v sodstvo!

Prihajamo do zaključka: Ko zahtevamo mi, naj se naš jezik ne izganja iz verkve, šole in sodne dvorane, ne branimo le svoje nedotakljive človeške, državljanske in narodne pravice, ampak zahtevamo tudi, naj cerkev, šola in sodstvo ne rušijo sredstva, **brez katerega ne morejo vestno služiti svojim nalogam!**

Italija

Uradno poročilo o dosedanjem delovanju fašistovske vlade

RIM, 3. Danes zjutraj ob 10 je državni podtajnik pri min. predsedništvu on. Acerbo prečital ministrskemu predsedniku svoj govor ki presoja dosedanje delovanje fašistovske vlade. Ministrski predsednik je govor odobril. Govor bo objavljen v zbirki «I discorsi del giorno» ter razširjen v stotisočih izvodov po vsej Italiji. Preveden bo tudi v razne druge jezike za inozemstvo pod naslovom «Prvi tri meseci fašistovske revolucije».

Imenovanje odbora za likvidacijo vojnih odškodnin

RIM, 3. Minister za osvobojene pokrajne Giuriati je v sporazumu s finančnim in justičnim ministrom in v smislu zakona sestavil odbor za likvidacijo in takojšnje izplačanje vojne odškodnine. Ta odbor ima svoj sedež na prizivnem sodišču v Benetkah.

Olajšave za inozemce, ki potujejo skozi Italijo v Ameriko, Avstralijo in Palestino

RIM, 3. Da se podpira promet v pristaniščih, posebno v Trstu, je zunanje ministrstvo sklenilo, da osvobodi vizuma na potni list tiste potnike, ki pridejo v Italijo, da se ukrcajo za Ameriko (južno in severno), Avstralijo in Palestino. Potniki morajo, če hočejo biti oproščeni vizuma, predložiti primerno potrdilo paroplovne družbe, katera bo skrbela za njihov prevoz.

Vojnoodškodninski uradi preidejo v področje ministrstva za javna dela

RIM, 3. Vsled kr. odloka 18./I./1923, št. 106, ne bodo od 1. t. m. naprej uradi za obnovo in popravo vojnih škod v treh Benečijah več podrejeni ministrstvu za osvobojene dežele ter preidejo v področje ministrstva za javna dela. Nekatere spremembe, ki jih vsebuje omenjeni odlok, bodo omogočile bolj hitro izplačanje stroškov javnih ustanov za dela, ki so jih same izvršile.

Litevski poslanik v Rimu zanikuje vest o aneksiji Memela

RIM, 3. Poslaništvo Litve v Rimu poroča, da so vesti o aneksiji Memela k litevski državi izmišljene. Pač so se zastopniki Memela izjavili za priključitev svoje domovine k Litvi, a litevska vlada jih radi obveze, da bo ščitila avtonomijo Memela, ni mogla pri tem ovirati.

Napad nacionalistov na fašiste v Basilikati

RIM, 3. V Bernaldu, v pokrajini Basilikate, so oddelki namišljenih nacionalistov napadli sprevod fašistov. Ministrski predsednik je odposlal v ta kraj visokega uradnika javnega varstva z nalogom, da sporazumno s prefekturo tekom treh dni razpusti vse politične in gospodarske organizacije omenjene pokrajine, v katere so se vrinili dvomljivi elementi.

Zaplemba orožja v Bernaldi — Občinski svet razpuščen

RIM, 3. Vsled spopada v Bernaldi v pokrajini Potenza je odredila vlada strogo preiskavo, pri kateri je bilo zaseženih 400 pušk in kakih 150 revolverjev. Vsi tisti, pri katerih se je našlo orožje, bodo seveda izročeni sodišču. Občinski svet v Bernaldi je bil razpuščen iz ozirov na javni red.

V Sibiriji ni nikakih italijanskih vojnih ujetnikov

RIM, 3. Po dveletnem službovanju kot italijanski konzul v Harbinu v Mandžuriji se je te dni povrnil v Rim major Gabello Secco, ki je na zunanjem ministrstvu izjavil, da je popolnoma izključeno, da bi se še nahajali bivši italijanski vojni ujetniki v Sibiriji, najmanj pa v kraju Nikoliskem Usurijsku, ki je bil tolikrat imenovan v tozadevnih poročilih. Taborišče vojnih ujetnikov v tem kraju je že davno razpuščeno. V Irkutsku se nahaja nekoliko Italijanov, ki pa živijo svobodno od dela svojih rok ter se nočejo povrniti v domovino.

Vstaja v Tripolisu — Krvavi boji z vstaši

RIM, 3. Listi so že pred par dnevi javili, da je v Tripolisu zopet izbruhnila nevarna vstaja domačega prebivalstva, ki po svojem obsegu in nevarnosti obsega vse številne upore tripolitanskega prebivalstva v zadnjem času. Med redno kolonijsko vojsko in vstaši je prišlo do hudih spopadov. Vstaši, ki razpolagajo le z majhnimi množinami orožja, so imeli baje velike izgube.

Po poročilu ministra za kolonije Federzonija na zadnji seji ministrskega sveta je tripolitanska vlada smatrala za primerno nadaljevati boj proti vstašem, ki se je začel že oktobra in novembra lanskega leta in tekom katerega so bili zasedeni po kolonijskih četah Gebel, Yefren in Gričevie okoli Gariana. Takojšen nastop je bil potreben tem bolj, ker se je izvedelo, da nameravajo tripolitanski vstaši zanesti vstajo tudi v Cirenaiko. (Znano je, da so bili v zvezi s temi vestmi aretirani v Rimu trije tripolitanski veljaki, ki so bili vse do aretacije zelo čislani in upoštevani od vseh italijanskih vlad). Tripolitanska vlada je bila že do 4. januarja pripravila vse potrebno za uspešen nastop proti vstašem.

Vojaška akcija se je začela dne 29. januarja. Vojska se je razdelila v svojem pohodu na tri kolone. Prva je prišla prve dni februarja na poti iz Tripolisa proti Homsu do griča Fonduk En Nagaca, ki je oddaljen kakih 30 km od Itomsa. Na svoji poti se je ta kolona morala ponovno spustiti v boj z vstaši. Prvič so jo vstaši napadli pri Kasr Garabuliju, oddaljenem kakih 52 km od Tripolisa, drugič pa pri Fonduk Lel Alhusu, kakih 80 km daleč od Tripolisa. Boj z vstaši je bil precej hud. Minister za kolonije je poročal, da so vstaši pustili na bojišču nad 300 mrličev in mnogo orožja.

Druga kolona je prišla v stik z vstaši že 31. januarja, ko je bila komaj kakih 40 km daleč od Tripolisa. Po hudem boju, v katerem je padlo nad 80 vstašev, so kolonijske čete zavzele Sidi Bu Argub.

Tretja kolona je prodrla prve dni februarja že na kakih 80 km od Tripolisa, ni pa še prišla v stik z vstaši. Kolonijske čete so imele v spopadih z vstaši baje le neznatne izgube.

Nadaljnje prodiranje v notranjost dežele gre po poročilu ministra za kolonije zelo počasi zaradi slabega vremena v koloniji.

Jugoslavija

Sporazum z Italijo

LJUBLJANA, 3. Današnje «Jutro» objavlja sledeče poročilo iz Belgrada od 2. t. m.: «V ministrstvu za zunanje stvari je bila nocoj konferenca o izvršitvi sporazuma z Italijo. Kakor doznava Vaš dopisnik, je Mussolini našemu rimskemu poslaniku izjavil, da 6. t. m. predloži italijanskemu parlamentu ratifikacijo santmargheritskega sporazuma z našo državo. Zato se komisija za izvršitev rapallskega dogovora žuri, da dotlej pretrese vse podrobnosti izvršitve.

Radi zaključnih posvetovanj o sporazumu z Italijo je bil poklican v Belgrad naš generalni konzul v Trstu g. Marković.

Jugoslavija bi vzela v najem proge Južne železnice

BELGRAD, 3. Z ozirom na skorajšnje sklicanje konference za rešitev vprašanja Južne železnice poroča tiskovni urad, da bi jugoslovenska vlada vzela za dobo 40 let v najem proge te železnice, ki tečejo po ozemlju Jugoslavije. Za to bi družba dobivala 20 odstotkov čistega dobička ali pa 5 miljonov francoskih frankov v zlatu na leto.

Sestanek Male entente

BELGRAD, 3. Romunski minister za zunanje stvari Duca je predlagal v Belgradu in Pragi skorajšnji sestanek zastopnikov Male entente, ki naj bi se vršil v Bukarešti. Na tem sestanku se bo poleg drugih vprašanj razpravljalo tudi o skupnem koraku Jugoslavije, Čehoslovaške in Romunije pri veleposlaniški konferenci v svrho sodelovanja zastopnikov Male entente v medzavezniški komisiji za razorožitev Bolgarske in Madžarske.

Pogajanja z Avstrijo

BELGRAD, 3. Te dni dospejo v Belgrad delegati avstrijske vlade za konferenco glede sklepanja nove trgovinske pogodbe med Avstrijo in Jugoslavijo.

Izvoz prešičev

BELGRAD, 3. Generalna direkcija carin je izdala carinarnicam v sporazumu z ministrstvi poljedelstva ter trgovine in industrije nov razpis o izvozu svinj in svinjskega mesa.

Volkovi na Snežniku

LJUBLJANA, 3. Pred nekoliko dnevi se je pojavila na Snežniku tolpa 5 volkov. Lovsko društvo v Starem Trgu je začelo takoj lov na nje, toda volkovi so zbežali — brez potnega lista — čez mejo. Ko pa so se zopet vrnili, so lovci ustrelili dva volka in dve volkulji.

Bolgarska

Jugoslavija ni izročila nikake note radi vpada bolgarskih komitašev

SOFIJA, 3. Bolgarska brzojavna agencija je pooblaščena, da zavrže trditve nekaterih listov, češ da je belgrajska vlada poslala zunanjemu ministru v Sofijo protest radi vpada bolgarskih komitašev na jugoslovensko ozemlje. V tem oziru ni jugoslovenska vlada podvzela ničesar, in to iz enostavnega razloga, ker ni v Bolgarski nikakih komitašev.

Upravitelj sofijskega gledališča o bratskem sprejemu v Belgradu — Pred proslavo 50-letnice sofijskega gledališča

SOFIJA, 3. Urednik lista «Echo de Bulgarie» je imel pogovor z g. Cankovim, intendantom sofijskega gledališča, ko se je vrnil iz Belgrada s proslave 50-letnice belgrajskega gledališča. G. Cankov je izjavil: «Bolgarska delegacija je prispela v belgrajsko gledališče z nekako negotovostjo, ne vedoč, kako bo sprejeta, prisrčno ali hladno? Izjavljam Vam, da so nas sprejeli prisrčno kot prave slovanske brate. G. Milan Grol je to lepo povedal: «Vrnili se bomo v leto 1912. in vrgli pajčolan pozabnosti na vse poznejše dogodke». Jubilej nas je izpolnil z navdušenjem. Izredna umetnost igralcev in sijajni okrasi kakor tudi novo poslopje so zaslužili to proslavo. Upravitelj g. Grol je prišel na srečno misel, da je predložil, naj bi se sestal kongres uprav vseh slovan. gledališč. Jaz sem predlagal, naj bi se vršil v Sofiji, kar je bilo z navdušenjem sprejeto».

Kongres se bo vršil 4. februarja, 6. februarja pa se bo vršila proslava petdesetletnice sofijskega gledališča. Za jugoslovenskega delegata je določen g. Branislav Mušič.

Ruhrska kotlina

Rastenje sovražnega razpoloženja proti Franciji — Francoski ukrepi in protiukrepi nemške vlade

BERLIN, 3. Nemško časopisje prinaša obširna poročila o preganjanju nemškega prebivalstva v ruhrski kotlini. Doslej ni noben list objavil statistike o številu aretiranih in izgnanih Nemcev, iz vsakdanjih poročil pa se da posneti, da je to število ogromno in raste vsak dan bolj! Okupacijska oblastva postopajo neizprosno, kar še bolj razvnema ljudske množice proti Franciji. Sovraštvo proti Franciji ni bilo morda v Nemčiji še nikoli tako veliko, kakor sedaj. Povsod se podžiga javnost na odpor in na vztrajanje do skrajnosti. Nacionalistične vrste žanjejo obilne uspehe v svoji agitaciji po deželi. Seveda ima tudi odpor svoje meje in ni izključeno, da bo Nemčija vendar prisiljena na popustitev.

Wolfova agencija objavlja medtem bilanco prve dobe francoske okupacije. Kakor pravi agencija, se je posrečilo okupacijskim oblastvom v času od 15. do 31. januarja odpeljati iz ruhrske kotline 626 ton premoga proti Belgiji in 20.309 ton proti Franciji. Vštevši 7000 ton premoga, ki je bil odpeljan v Francijo in Belgijo 11. januarja, na dan zasedbe Essena, se je skupno odpeljalo 23.000 ton premoga.

Pred okupacijo je Nemčija dobavljala na račun odškodnine po 500 tisoč ton vsaka dva tedna. Okupacijska oblastva — pravi Wolfova agencija — ukrepajo vse mere, da bi si zagotovila čim več premoga, toda uspehi niso takšni, kakor so jih pričakovala. Doslej so zaplenila kakih 20.000 vagonov, toda nemški železničarji in drugo osobje ovira na vse mogoče načine udejstvovanje francosko-belgijskega načrta.

Nemška vlada je poslala železničarjem nova navodila za preprečevanje odvažanja premoga v Francijo in Belgijo.

PARIZ, 3. Nemška vlada je poslala odškodninski komisiji noto, v kateri protestira proti njenemu sklepu, s katerim se Nemčiji zanika moratorij in vzpostavlja plačilno stanje od maja 1921. Nota zahteva, naj odškodninska komisija ponovno prouči plačilno stanje Nemčije.

Listi pravijo, da je to prvi diplomatski korak, ki ga je Nemčija naredila po okupaciji ruhrske kotline z namenom, da vzpostavi diplomatske stike s Francijo in Belgijo, ki so bili doslej dejansko prekinjeni.

Po vesteh iz Londona se zdi, da se bo nemška vlada v kratkem uklonila francosko-belgijskemu pritisku.

Iz Düsseldorfa javljajo, da ni bil od 1. februarja do danes odpeljan niti en vagon premoga iz ruhrske kotline v Nemčijo. Ravnatelji rudnikov so sklenili omejiti produciranje, da se prepreči zastoj izkopanega premoga. Toda Gontzener je odklonil izvršitev ukazov medzavezniške gozdne komisije glede izkoriščanja državnih gozdov.

Glede železniškega prometa javljajo iz Mainza, da se zapaža že znatno izboljšanje. Zveze okupacijske vojske s Francijo so popolnoma zagotovljene. Železničarji in prebivalstvo kažejo že nekako utrujenost. V Emsu so se nemški uradniki izjavili pripravljene se vrniti v službo.

Predsednik železniškega ravnateljstva v Essenu, ki je bil izgnan iz zasedenega ozemlja, je prenesel sedež svojega ravnateljstva v Hamm in je sporočil osobju, da bo še nadalje vodil promet.

Dopisnik «Evening Newsa» brzojavlja iz Dortmunda, da je bil danes popolnoma vzpostavljen železniški promet v ruhrski kotlini. V Essenu so poštni uradniki brezpogojno prevzeli svojo službo. Isti dopisnik javlja tudi, da se je razmerje med francoskimi oblastvi in domačim prebivalstvom znatno zboljšalo.

Časopisi poročajo iz Düsseldorfa, da so se obrnili vsled prepovedi izdajanja lista «Düsseldorfer Nachrichten» za dobo od 10. januarja do 6. februarja urednik in stavci omenjenega lista na francosko poveljništvo s prošnjo, da bi se ta doba skrajšala. Francosko poveljništvo je tej prošnji ugodilo.

Francija.

Svet Zveze narodov in vprašanje ruskih beguncev — Grčija prosi posojilo

PARIZ, 3. Na današnji seji sveta Zveze narodov je bilo na dnevnem redu tudi vprašanje ruskih beguncev. Odobreno je bilo poročilo dr. Nansena o pomoči tem beguncem na bližnjem vzhodu. Nato je poročal grški minister Politis o načrtu grške vlade za najetje posojila 10 miljonov šterlingov za kritje stroškov za begunce iz Male Azije ter o garanciiah, ki bi jih Grška dala, da bi se izposojeni denar resnično uporabil v ta namen.

Na predlog Hymaneja je bila imenovana mednarodna komisija za ustanovitev armenskega narodnega ognjišča.

Turško ljudstvo si želi miru

LONDON, 3. Agencija Reuter poroča iz Carigrada, da se široke plasti turškega ljudstva boje nove vojne. Četudi zahtevajo ekstremisti, da se priključijo Sirija, Mezopotamija in Egipt k novi turški državi, prevladuje med ljudstvom prepričanje, da bi vsaka nova vojna ne imela nikakega uspeha, ker bi s tem Turčija prišla v navzkrižje z Anglijo ter tako zgubila še tiste pridobitve, ki se ji danes ponujajo. Trdno zadržanje lorda Curzona v vprašanju Mosula je dalo Turčiji razumeti, da je Anglija rekla zadnjo besedo. Splošno prevladuje mnenje, da je čas najhujše krize minul in da bo Izmet paša v prihodnjem govoru ponudil oljkovo vejico.

Izmet paša bo podpisal mirovno pogodbo

LONDON, 3. «Pall Mall Gazzette» meni, da bo Izmet paša vendar podpisal mirovno pogodbo. V zunanjem ministrstvu ne verjamejo, da bi Izmet paša zavrnil mirovno pogodbo. Tudi ne bi Anglija sledila Franciji in Italiji, če bi ti dve državi menjali svoje stališče napram Turčiji.

Washingtonska pogodba in Italija

LONDON, 2. Agencija Reuter pravi, da se pričakuje od on. Mussolinija, da bo v kratkem ukrenil potrebno za ratifikacijo washingtonske pomorske pogodbe.

Ruhr in Mosul

Bogate zemlje so bile od nekdaj izpostavljene nevarnostim grabežljivih in pohlepnih sosedov. Bogastvo zemlje je deloma prirodno, deloma pa pridobitno. Reči moremo, da je bogastvo, ki ga je ustvarila človeška pridnost, še večja vaba za sovražne vpadnike kakor pa čisto naravni zakladi, ki jih je treba še le zemlji z velikim trudom ukrasti. To velja vsaj v zgodovini starih časov. V prejšnjih davnih stoletjih je bila zlasti Italija smoter vseh zavojevalcev, zakaj Italija kot središče ogromnega rimskega imperija, je nagomilala toliko ugrabljenega plena, da ni čuda, ako so vsi takozvani barbarski narodi stremeli za zavojevanjem Rima. Plenjenje Italije se je potem vršilo več stoletij. Nemški cesarji pa so hodili še poznejša stoletja, ko ni bilo več kaj jemati po rimsko slavo ter se dali kronati za rimske cesarje.

Ako razmotrivamo vzroke raznih velikih vojn v Evropi, tedaj moremo ugotoviti, da je šlo skoro vedno za to, da si sovražnika ugrabita drug drugemu kos zemlje ter si prisvojita bogastvo svojega soseda. Seveda so bile tudi takozvane osvobojevalne vojne tlačenih narodov, ki so stremeli za samostojnim življenjem.

V našem modernem stoletju se mnogo govori in piše o idealih, načelih o človeštvu, toda žalibog da so to večji del prazne fraze v ustih ljudi, ki hočejo z lepimi besedami zakriti svoje nelepe lastnosti.

Za danes je vsakemu jasno, da je iskati vzroke svetovne vojne v kompleksu velikih gospodarskih vprašanj, zlasti pa v tekmovanju svetovnih industrij. Eden glavnih vzrokov svetovne vojne je bilo tekmovanje med angleško in nemško trgovino in industrijo. Angleži so se začeli bati za svoj primat posebno od tedaj, ko se je začela Nemčija oboroževati tudi na morju ter tako podprla svojo ekspanzivno gospodarsko politiko z orožjem.

Tekmovanje evropskih velesil se pa ni vršilo zgolj na industrijskem in trgovinskem polju, ampak začel se je tudi boj za kolonije. Med kolonialne države se je znala povzpeti tudi Nemčija, ki je s svojo temeljitostjo pričela izrabljati kolonije ter povzdigovati njihovo produktivnost.

Vojna se je končala s popolnim porazom Nemčije, ki je izgubila vso vojno in trgovinsko mornarico in tudi vse kolonije. Anglija je dosegla svoj vojni smoter. Uničila je svojega tekmeca in se polastila velikega dela njegovih kolonij. Ni pa uničila gospodarske moči nemškega naroda to pa tudi ni bil njen namen, zakaj nemška industrija je Angliji potrebna in drugič bi pomenilo nemško gospodarsko uničenje tudi popolno politično oslabelost, s čimer bi bilo nadvladje Francije v Evropi za dolgo dobo zagotovljeno. Razume se, da se angleška politika protivi prav tako francoskem nadvladju na kontinentu, kot se je pred vojno upirala nemškemu nadvladju.

Svetovna vojna pa je dezorganizirala svetovno gospodarstvo, ki je sila kompliciran mehanizem. Nastala je svetovna gospodarska kriza, kakršne ni še videl svet, odkar obstojajo družabni organizmi človeštva. Življenski pogoji in interesi vseh narodov in držav so tako zamotani med seboj, da se poznajo vplivi gospodarskega propadanja kateresikoli velike gospodarske sile na občutno škodo za vse ostale, ki niso naravnost prizadeti. To je se posebno jasno pokazalo o priliki svetovne vojne. Tudi nevtralne države, ki niso nič izdale za vojno in katerih prebivalstvo je ostalo pri svojem delu so v zadnjih vojnih letih prav neprijetno občutile vojno. Po vojni se je to dejstvo še bolj nazorno pokazalo. Svetovna gospodarska kriza je splošna bolezen v vseh državah in tudi Angleži, ki so izšli iz svetovne vojne kot zmagovalci in z bogatim plenom, ne oziraje se na to, da

so najbogatejši narod v Evropi prestajajo hudo krizo brezposelnosti vsled porušenja ogromnih gospodarskih sil Rusije in Orienta. Ako se Vzhodu pridruži še polom nemške industrije, potem čakajo Angleže še veliko hujši časi. To so toraj gospodarski vzroki, zaradi katerih se Anglija protivi francoskim težnjam po gospodarskem uničenju in razkosanju današnje Nemčije.

Pohod francoske vojske v Ruhrsko kotlino je zaradi tega razburil vso angleško javnost, ki obsoja Francijo. Toda uradna Anglija drži v tem vprašanju strogo nevtralnost, dasi je ta nevtralnost poostrena tupatam s kakšno angleško pasivno resistenco napram Francozom. Tako na primer je položaj angleških čet, kolikor jih je še v Porenju zelo kočljiv in navzočnost teh čet je Francozom posebno neljuba. Francozi ne bodo mogli popolnoma izrabiti svojega položaja, dokler se angleške čete ne umaknejo. Posebno v slučaju popolnega odrezanja Porenja od ostale Nemčije, je to nemogoče, dokler so tu angleške čete, ki se bržkone ne bodo nikoli pokorile Francozom.

Ruhrska kotlina predstavlja ogromna bogastva. Ta bogastva hrani zemlja v svojem globokem rodovitnem osrčju. Nemška pridnost pa je napravila, da so postali ti zemeljski zakladi dostopni in s pomočjo najrazličnejših strojev se vrši izkoriščanje rudnikov po vseh pravilih moderne tehnike: hitro in poceni. Toda vsi ti rudniki so neproduktivni, ako ni voljnih človeških rok, ako ni voljnega človeškega uma, ki zastavlja vse svoje sile, da ugrabi zemlji, kar ima skritega v svojem naročju.

Pasivna resistenca nemškega prebivalstva je dosedaj pokazala, da je produktivnost tega ozemlja odvisna od volje onih, ki imajo v resničnem oblastvu rudnike. In to so delavci, inženirji in tehnični voditelji ogromnih podjetij. Predno so se Nemci odločili za odpor proti Franciji, so dobro premislili stvar. Ni nikakega dvoma, da se ne bi bili nikdar spustili v tako zelo riskirano podjetje, ako ne bi bili že vnaprej gotovi, da smejo računati na angleško-francoski spor v nemškem vprašanju. In tudi pri sedanjem tihem odporu nemškega ročnega in umstvenega delavstva igra ta spor odločno ulogo. V tistem hipu, ko bi se Anglija odkrito postavila na stran Francije, ali pa da bi Anglija izrekla svoj desinteressement, v tistem trenotku bi se morali Nemci takoj udati, ako ne bi hotel še več izgubiti.

Umljivo je torej, da so Francozi nevoljni na svoje nekdanje zaveznike in da jim skušajo vrniti milo za drago. To se posebno dobro opaža v reševanju orijentskega vprašanja, v katerega je Anglija zapletena. Boj med Angoro in Londonom se je dosedaj vršil zaupno za Anglijo. V nevarnosti je angleški prestiž v vsem muslimanskem svetu in to je za Angleže velikanskega pomena. Precej verjetno je, da ne bi bil Kemal tako predrzen, ako se ne bi prav dobro zavedal, da so zavezniki v vprašanju Turčije med seboj nesložni. Posebno Francija igra ves čas pogajanj od Mudanie pa do Lausanne čudno vlogo. Formalno zastopa tudi Francija skupne zavezniške interese na konferenci v Lausanni, obenem pa je njeno postopanje tako, da daje potuho Turkom. In ravno sedaj, ko je lausannska konferenca v nevarnosti, da se razbije, je Francija zadala občuten udarec svoji angleški zaveznici. Baje je za hrbtom sklenila s Kemalom posebne dogovore. Gotovo je, da se je nekaj vršilo za kulisami vkljub vsem zanikanjem in olepševalnim trazam diplomacije. Očividno se gre Franciji za tem, da bi se še nadalje vzdržala napetost med Angleži in Turki. Tudi je čisto verjetno, da bi Francozi radi videli, da pride do oboroženega spora med Anglijo in Turčijo. Tako ne bi se mogla Anglija brigati za dogodke v Evropi, tudi bi bilo v interesu Anglije, da si ne napravi v Franciji sovražnika. Na ta način bi zadobila Francija popolnoma proste roke napram Nemčiji in Ruhrska kotlina z vsemi svojimi bogastvi bi ji bila zagotovljena.

Kakor smo že v enem prejšnjih člankov povedali, se vrši na konferenci v Lausanni boj za petrolejske vrelce v Mosulu. Angleški kapital si hoče zagotoviti posest vrelcev, ki so vir velikega bogastva. To je gospodarsko ozadje orientskega vprašanja, ki se ni še niti od daleč približalo kakšni ugodni rešitvi.

Podobnost med vprašanjem Ruhra in Mosula je na dlani. V obeh slučajih se gre za zemeljska bogastva, v obeh slučajih se vrši boj med zmagovalci in premaganci. V Evropi Francija proti Nemčiji, v Aziji Anglija proti Turčiji. V obeh slučajih se pojavlja spor med Anglijo in Francijo. Ta spor je kronična bolezen Evrope po versaillski pogodbi. Vplivi te bolezni segajo od Rena do Tigrisa in ovirajo duševno in gmotno vzpostavo po vojni pretresenega človeštva.

Pismo iz Jugoslavije

V Ljubljani, dne 1. februarja 1923.

Že delj časa imam namen posvetiti par celotnih svojih pisem nepolitičnim zadevam, pa ne gre in ne gre. Čim bolj se bližamo volitvam, tem živahnejše in tem aktualnejše postaja politično življenje in tem bolj morajo stopiti prav vsa druga vprašanja v ozadje. Vzemi človek v roke časopis, sedi zvečer v svoje stalno gostilniško omizje, pojdi na izprehod ali v urad, povsod ti udarja v oči in ušesa sama — politika, volivna prorokovanja, volivne stave itd. itd. Zanimivo je pa pri tem, da med ljudstvom ni opaziti prav nič tistega fanatizma in bojevitosti, kakršno bi človek pričakoval, če bi sodil samo po časopisih. Vse politikuje, toda z neko simpatično ravnodušnostjo, ki je glede na množico strank, programov, glasil itd. tudi popolnoma razumevna. Vse se instiktivno zaveda dalekosežnega pomena predstoječih volitev, ki bodo menda vendarle prinesle neko stabilnost v kurs naše notranje politike v tej ali oni smeri, toda onega fanatizma, ki je vladal pri nas n. pr. še pred vojno, vendarle ni opažati. Glavni razlog za to razveseljivo dejstvo je brez dvoma nenaravno velika množina strank, ki se bodo pehale za zaupanje volivcev. Že pri zadnjih volitvah v konstituento je stal volivec pred celo vrsto volivnih škrinjic, toda to pot se utegnejo naravnost podvojiti, kajti vse kaže, da bodo samo v Sloveniji nastopile s samostojnimi kandidatnimi listami tele stranke:

1.) Slov. ljud. stranka (dr. Korošec),
2.) Demokratska stranka (Kukovec-Žerjav),
3.) Samost. kmet. stranka (Pucelj),
4.) Radikalska stranka (dr. Zupanič-Hribar),
5.) Nar. soc. stranka (Deržič-Brandtner),
6.) Narodna ljudska stranka (dr. Šusteršič),
7.) Narodnonapred. stranka (dr. Ravnihar),
8.) Soc. stranka Jugoslavije (Zv. Bernot),
9.) Soc. stranka delav. ljudstva (Fabjančič-Perič),
10.) Republikanska str. (dr. Novačan).

In še sem morda katero prezrl! Da je tako politično cepljenje male Slovenije nenormalen, nezdrav in škodljiv pojav, je več kot evidentno. Za dva ducata mandatov (26) se tepe ducat strank in par sto kandidatov. Ker mora glasom volivnega reda, ki favorizira močne stranke, dobiti vsaka stranka vsaj količnik, če hoče priti pri razdeljevanju mandatov v poštev, je več kot jasno, da gre vsaj polovica navedenih strank v boj brez vsakega upa na kak mandat. In kljub temu so se podrli prav vsi poizkusi za volivne koalicije, kajti skoro vse stranke proglašajo že precej obrabljeno geslo, da kompromisi kompromitirajo.

Da je to stanje trajno nevzdržno, je na dlani, zato tudi z gotovostjo pričakujemo, da bo po volitvah likvidirala vsaj polovica strank, predvsem onih, ki izidejo brez kakega mandata. Optimisti so že sedaj pričakovali, da izostane vsaj par kandidatnih list, toda ravno dogodki zadnjih dni, so nas prepričali o nasprotnem, kajti dobili smo kar dva nova dnevnika, to je radikalske «Jutranje novosti», ki so začele izhajati zadnji torek in Šusteršičev «Ljudski dnevnik», ki je začel izhajati danes.

Radikalno glasilo je sprejela javnost s precejšnjo brezbrižnostjo, kajti ideologija in smer te stranke je že znana, tem večje zanimanje pa je vladalo za Šusteršičev list, kajti nihče si ni bil na jasnem, s kakim programom bo nastopil ta «zadnji črno-rumeni Jugoslovan», kakor ga označuje H. Wendel. V današnji prvi številki «Ljudskega dnevnika» je pa objavil «Izvršilni odbor Narodne ljudske stranke» pod katerim je podpisan načelnik stranke dr. I. Šusteršič, poseben proglas, naslovljen «Narodu». V njem se objavlja kot nekak strankin program, da hoče ta politična tvorba nasloniti vse svoje delo na ljudstvo. Izreka se za krščanski svetovni nazor in proti kulturnobojstvu, dalje za državno društvo, toda izogiba se spretno besedi autonomija. Pravi, da «tvorimo Srbi, Hrvati in Slovenci ujedinjeni državni narod trojnega imena in trojne individualnosti (podčrtano origin.). V ostalem pravi, da se bo zavzemala za kmečki stan, «ki tvori jedro države, za socialne reforme, pravične plače delavstva, duhovništva in uradništva, za pravičen in preprost davčni sistem, konsolidacijo narodnega gospodarstva, za zmanjšanje vojaških bremen in pa zasiguranje miru. Oni ki so pričakovali od Šusteršičevega nastopa kakih senzacij, so torej — razočarani.

V ostalem političnem boju zasledujemo z največjim zanimanjem vedno poglobljujoči se prepad med Protićem in Paščičem. Po sestavi sedanje radikalske vlade je bilo pričakovati take radikalske zmage, da bi bili oni naravnost suvereni gospodarji države in parlamenta, toda Protićev nastop je hudo omajal njihove pozicije in koncepte, tako da je že danes preprečena njihova hegemonija. Za Protičem stoji nesporno večina Vojvodine in velik del Makedonije, a tudi v Srbiji sami ni brez moči.

Mnogo upanja pa podirajo opozicionalcem zadnji nastopi Radića. Kljub temu, da so bili ostali kontrahenti «Hrvatskega bloka» pripravljeni prepustiti Radiću do malega povsod in vse, je vendar ta ponovno odklonil skupne kandidatne liste celo v mešani Bosni in Dalmaciji. Upravičeno torej opozarja «Obzor», da bo mogoče vsled te Radičeve megalomanije odpadlo precej hrvaških mandatov v Bosni in Dalmaciji na korist radikalov in v škodo Hrvatom, kajti Hrvatje si po mnogih mešanih volivnih okrajih ne bodo mogli priboriti količnikov, če gredo v volivni boj ločeno.

***

V našem kulturnem življenju je zbudila zadnje dni največjo pozornost Stritarjeva vrnitev v domovino. Kot popolnoma oslabel starček, je živela ta «centralna figura slovenske literature», kakor ga označuje naš prvi literarni zgodovinar dr. I. Prijatelj, v daljnem Aspangu. Pri skromni avstrijski pokojnini bi bil moral poginiti od gladu, da ga ni domovina vsa zadnja leta podpirala precej izdatno, končno se je pa celo vdal neprestanim prigovarjanjem svojih častilcev in se preselil v domovino. Potom tukajšnje pokrajinske uprave mu je nakazalo ravnateljstvo kopališča Rogaška Slatina tam udobno vilo, ki so jo prekrstili ob tej priliki v «Stritarjev dom» in v petek dne 26. januarja na večer se je pripeljal častitljivi starček med velikimi ovacijami po vseh naših postajah v svoje novo bivališče. Njegovo vrnitev je vse časopisje seveda obširno komentiralo. Ob tej priliki lahko omenimo, da pripravlja naše najagilnejše založništvo, to je «Tiskovna zadruga» v Ljubljani novo izdajo njegovih zbranih spisov v redakciji drja. Iv. Prijatelja. V «Učiteljski tiskarni» v Ljublijani pa izidejo že v par tednih njegovi «Izbrani spisi za mladino», v redakciji Fr. Erjavca in P. Flereta ter ilustrirani od Saše Šantla. **P. St.**

Dnevne vesti

Smrtna kosa. V Baderni je umrl pretekli teden vč. g. župnik Fran Gorec. Pokojnik si je stekel s svojim neumornim in plodonosnim delom za naš narod v Istri nevenljive zasluge. Vse svoje življenje je posvetil temu narodu, ki ga je ljubil iz dna svoje duše. Neumorno je deloval za Družbo sv. Cirila in Metoda za Istro, kateri je ostal zvest kot vnet podpornik do svoje smrti. Ustanovitev CM šole v Baderni je bila predvsem njegova zasluga. Mnogo je storil za naše istarsko ljudstvo tudi na gospodarskem polju. Ustanovil je Gospodarsko društvo in posojilnico v Baderni. Umrl je v 76. letu svoje starosti. Pogreb se je vršil pretekli ponedeljek v Baderni ob ogromni udeležbi hvaležnega prebivalstva. Naj mu bo lahka zemlja domača!

Himen. Jutri, 5. t. m., se poroči tov. Novinc Josip, naš delavni član z gospodično Jelico Mozetičevo iz Gorice. Bilo srečno!

Akad. fer. društvo »Balkan.«

Odlikovanje. Naš tržaški rojak, cand. phil. Mirko Rupel je bil te dni odlikovan na filozofski fakulteti ljubljanske univerze s svetosavsko nagrado. Iskreno čestitamo! (Svetosavsko nagrado je ustanovil kralj Aleksander, podeljuje se vsako leto na praznik sv. Save najpridnejšim dijakom posameznih strok. G. Rupel je spisal sijajno študijo o starih virih slov. protestantskega slovstva.)

Avdijenca pri škofu in «Vita Nuova». V Trstu izhaja malo bran listič pod imenom «Vita Nuova», ki je glasilo italijanskih duhovnikov. Slučajno nam je prišla šele sedaj v roke zadnja številka — zato odgovarjamo tako kasno —, ki se zadira v dra. Wilfana, oziroma v naš list, ker smo objavili resničen in natančen potek avdijence deputacije slovenskih vernikov pri škofu Bartolomasiju v zadevi odprave slovenskih pridig pri sv. Antonu novem. Jezi se posebno zato, ker smo objavili ono, da ne rečemo drugače, čudno škofovo izjavo o naših dekletih. «Via Nuova» pravi, da je bila ona objava «nedostojna» (sconveniente), češ da tu ni šlo za «razgovor», ampak za avdijenco, in da je škof izrekel dotične besede le mimogrede, zaupno in šaljivo! Kako «šaljiva» je bila ta opazka, je razvidno že iz tega, da jo je celo «Piccolo» presodil kot «maliziosa». Če je pri stvari bilo sploh kaj nedostojnega, je bila le škofova označba naših slovenskih vernikov, zlasti ženskih. Jeza «Vite Nuove» dokazuje le, kako je gospodom neprijetno, da so prišle v javnost neprevidne in nepremišljene škofove besede, ki so vzbudile med našim ljudstvom toliko opravičenega razburjenja, med pošteno mislečimi drugorodci pa začudenja, in ki so škofovemu ugledu silno škodovale. Da so se pa one besede objavile, je popolnoma na mestu, ker se jih je škof poslužil kot argumenta proti slovenskim pridigam! Na oporekanje, da to ni bil razgovor, marveč avdijenca, odgovarjamo, da je bila dolžnost deputacije, ki so jo verniki poslali k škofu, da te vernike natančno, vestno in resnično obvesti o poteku avdijence. In ravno zato, ker so bile te besede izrečene od škofa pri avdijenci deputaciji, ki je protestirala proti odredbi istega škofa, je moral biti v besedah tem previdnejši! Kar bi moglo krivdo škofa pokazati v milejši luči, bi bilo dejstvo, da je bil popolnoma pod vplivom gospodov od — «Vite Nuove»! Ko bi bili ti gospodje nekoliko manj nacionalisti in nekoliko bolj krščanski, bi se škofu najbrže ne dogodile take nezgode in bi se morda ne metalo Slovencev iz cerkva in bi tudi katoliška stvar med Italijani samimi bolj uspevala.

Vsega je kriv «Croato»! Električna železnica Matulje-Volosko-Lovran je last zasebne družbe. Že nekaj časa pa se vodi akcija, da bi ta železnica prešla v roke novega podjetja, pri katerem naj bi občine Volosko, Lovrana, Veprinac - Ičići prevzele delnice. In sicer občina Veprinac tretjino, občini Volosko in Lovran dve tretjini. Poslednji dve občini sta že napravili sklep v tem smislu. Tozadevna seja občinskega zastopa v Veprincu pa je bila zelo burna. Dva italijanska govornika sta se toplo zavzemala za ta predlog. Hrvatje pa so se upirali, ker bi občina vzela nase preveliko breme. Dasi gre tu za zgolj gospodarsko stvar, ki nima nič opraviti s politiko, je bil eden italijanskih odbornikov tako — da se blago izrazimo — breztakten, da je kruto žalil hrvatsko večino, ali — kakor je rečeno v poročilih italijanskih listov — »večino kmetov«: «Vi Hrvatje ste sovražniki države, sovražniki Italijanov!» Pri teh besedah je snel s stene kraljevo sliko! Nastal je seveda silen vihar in italijanska odbornika sta podala svojo demisijo. Iz poročila v italijanskih listih je razvidno, da hočejo tudi iz tega zgolj gospodarskega vprašanja napraviti politično afero. O odborniku Mandiću, ki je govoril proti predlogu, pravijo, da «žaluje po Jugoslaviji», vlado pa pozivljajo, naj pravočasno ukrene primerno, tembolj, ker «krožijo glasovi, ki zahtevajo neposredno posredovanje oblastva»! Jasno je: to zgolj gospodarsko stvar hočejo izrabiti za razpust občinskega zastopa, da bi poetm dobil občino v roke kak komisar ali gerent!

Če Hrvat ob kakem vprašanju, ki nima nič opraviti s politiko, zavzemlje drugačno stališče, nego bi hoteli gospodje, če hoče — bodi že opravičeno, ali neopravičeno — braniti koristi svoje občine, je sovražnik države in italijanskega naroda! Zakaj? Ker je — Hrvat! «Croato» je vedno kriv! Kriv je že zato, ker je — živ!! V grob ž njim, da bo mir! Bog se nas usmili!

Vlada in država. O tem predmetu smo čitali te dni zanimivo prerekanje, ki je morda tudi simpatične pomembnosti za bodočnost. Agencija «Volta», ki zastopa vladne ideje, je omenjala te dni, kako da se zadnje dni različno piše po časopisih o namenih vlade glede notranjepolitičnih stvari. Zato je rečena agencija ugotovila dvojno: 1) da je pretežni del Italijanov na strani sedanje vlade, in 2) da si vlada ne usvaja liberalnega naziranja o državi, marveč ima fašistovsko državno naziranje. Mussolinijeva vlada ne bo nikdar dopuščala oviranja vladnega delovanja. To je treba vedeti, če se hoče prav razumeti sedanji politični položaj. Tisti pa, ki hočejo imeti slabotno in popustljivo vlado, kakor so bile prejšnje, se kmalu prepričajo o nasprotnem. Milanski «Corriere della Sera», ki je med najbolj čitanimi listi v Italiji, odgovarja na izvajanja agencije «Volta», da bi taka naziranja mogla zavesti najgorostasnejših razlag ter vprašuje, ali naj po takem naziranju — kakor da je vlada istovetna z državo — vsaka kritika o kakem činu vlade postane zločin sabotaže na državi?! Socialistični «Avanti» pa pripominja, da je sedanja država izraz boja proti delavskemu razredu, pa naj je ta boj liberalen ali fašistovski. Te izjave dveh avtoritativnih glasil niso nič kaj prav v skladu z zagotovili od vladne strani, da se je pri pogajanjih, ki jih je imel te dni Mussolini z glavarji strank spričo sestanka zbornice in prihodnjih volitev, pokazala največja enodušnost». Vsekako pa je vredno vsega upoštevanja vprašanje v «Corrieru»: ali je kritika vladnih činov zločin na državi?! Saj bi bilo tako naziranje v nasprotstvu s temeljnimi načeli konstitucionelne države in z državljansko svobodo! Ali ne meče to navzkrižje v naziranju o razmerju med vlado in državo senco — bodočega razvoja dogodkov?!

Reformiranje državne uprave in zakonikov. Davek na neitalijanske napise. Na zadnji seji ministrskega sveta je bilo odobreno več predlogov za poenostavljenje državne uprave. Med drugim je bilo sklenjeno, da se odpravi parlamentarna komisija za nadzorovanje uprave državnih železnic, katere posle bo prevzel izredni komisar. Skrbstvo za vojne invalide in sirote preide iz delokroga ministrstva za notranje stvari v delokrog podtajništva za pokojnine. Komisija za občinska in deželna posojila se tudi odpravi in njene posle prevzamejo deželni upravni zbori. Ravno tako se odpravi tudi komisija za izravnanje bilance krajevnih ustanov v deželah, ki so bile pod sovražnikovo okupacijo ali pa izpraznjene vsled vojne. Višji sveti za dobrodelnost in deželne komisije za dobrodelnost se tudi odpravijo, ker tekom 18. let svojega obstoja niso zadostile svoji nalogi. Posle višjega sveta za dobrodelnost prevzame državni svet, posle deželnih komisij pa deželni upravni zbori; skrbstvo za zapuščene otroke bo poverjeno prefektom.

Ministrski svet je tudi odobril poročilo ministra za delo Cavazzonija glede obveznega zavarovanja delavstva v državni službi v smislu zakona od 31. januarja 1904., št. 51. Po predlaganem zakonskem načrtu se morajo vsi delavci v državni službi zavarovati pri Državni zavarovalnici proti nesrečam na delu, katera bo tako prevzela posle vseh drugih državnih zavarovalnic. Državni urad za nameščanje in brezposelnost je bil tudi odpravljen. Za uslužbovanje invalidov skrbi generalno ravnateljstvo za delo, kateremu bo s časom poverjena skrb za nameščevanje delavstva v kraljevini sploh. Ravnateljstvu za socialno skrbstvo je bilo poverjeno politično vodstvo zavarovanja proti brezposelnosti. Dela se na to, da prevzame Državna zavarovalnica zavarovanje za slučaj pohabljenja, starosti in neprostovoljne brezposelnosti.

Na predlog finančnega ministra je bilo tudi dolčeno zvišanje davka na napise. **Napisi v neitalijanskem jeziku bodo podvrženi posebnim davkom...** (Enake pravice in enake dolžnosti in... spoštovanje manjšinskih jezikov in njihovih običajev!!)

Glede reforme zakonikov je ministrski svet pooblastil varuha državnih pečatov ministra Oviglia, naj predloži zbornici v odobritev zakonski načrt, s katerim se vlada pooblašča, da potom kr. odloka: 1) izpremeni civilni zakonik v njegovih členih glede odsotnosti, glede pravnega položaja izvenzakonskih otrok, glede adopcije, varuštva, prepisa, zastarelosti itd.; 2) sestavi in objavi zakonik civilnega pravdnega reda, trgovski zakonik in zakonik za trgovsko mornarico; 3) izpremeni in spravi v sklad druge državne zakone, tudi z ozirom na sedaj veljavne zakone v novih pokrajinah. Varuh državnih pečatov je obrazložil ta svoj ukrep, poudarjajoč, da so italijanski zakoniki privatnega prava, civilnega pravdnega reda in trgovske mornarice deloma ali povsem zaostali za razvojem družabnega življenja. Potreba za njihovo izpremembo se je čutila že pred vojno in se čuti posebno sedaj po vojni. Avstrija, katere zakonodajo mora nadomestiti v novih pokrajinah italijanska zakonodaja, je imela nekatere določbe glede nekaterih važnih pravnih institutov, ki so boljše od italijanskih. Vsled tega bodo morali ostati v izrednih slučajih poleg italijanskih zakonov nekateri primerno predelani avstrijski zakoni, v drugih slučajih pa se bodo vpeljali povsem novi zakoni, ki bodo veljali i za nove pokrajine i za ostale italijanske pokrajine. Vlada smatra, da se reševanje tako kočljivega vprašanja, kakor je reforma, ne more prepustiti zbornici, na drugi strani pa si vlada tudi ne more prilastiti sama te pravice. Zato bo predložen zbornici zakonski načrt, na podlagi katerega naj zbornica pooblasti vlado za nadaljnje ukrepanje. Popravljeni zakoniki bodo pred objavo predloženi v proučitev parlamentarni komisiji, sestavljeni od treh senatorjev in treh poslancev, katere bosta izbrala predsednika obeh zbornic. Nato bodo predloženi zbornici v odobritev.

Italijanski gospodi v Postojni! V Postojni so imeli tamošnji Italijani prireditev v proslavo spomina Oberdanovega in — fašista Urha! Prireditev je sijajno uspela, kakor poročajo italijanski listi. Mi ne bi omenjali tega dogodka, če ne bi čitali v poročilih italijanskih listov tega-le odstavka: «Pozvani so bili tudi Slovani, da bi pokazali svoje človekoljubno solidarnost napram družini žrtve (Urha). Toda oglasile so se gosi izpod Soviča. **Kaj porečejo oni v Ljubljani?!** Kako bi jih sprejeli na prihodnji sokolski slavnosti? Odmev gosi pod Sovičem je dobil odmeva pri — goseh, ki se zbirajo v «Tihi dolini», «Zlati Pragi» in po sličnih gnezdih!» Tak razlog podtikajo laški listi Postojncem, da se niso udeležili one njihove prireditve. Podtikanje je to, ki diši po poizkusu — denunciacije. Je-li tako početje častno? Da se Postojnci niso udeležili one prireditve, so imeli povsem drug in poseben razlog, ki je postojnskim Italijanom prav dobro znan. Ta razlog ni bil v ozirih na Ljubljano, ampak v dogodkih v Postojni! Gospodi bodi povedano, da nismo mi nikdar nič očitali Italijanom, ker se niso udeleževali naših prireditev, tudi dobrodelnih ne. Nikdar nam ni v prejšnjih časih prihajalo na misel, da bi jih hoteli denuncirati, ker se niso udeleževali izvestnih slavnosti, ki so jih prirejali drugi. Čemu taka ogabna sredstva v političnem boju proti nam Slovencem! Oni naj le prirejajo svoje slavnosti in podpirajo svoje ljudi, mi pa bomo prirejali svoje in podpirali svoje. Saj živimo menda v liberalni Italiji! Odnehali naj bi že enkrat od vohunstva za «veleizdajalci»! To je krivično in le greni medsebojno življenje. V «Tihi dolini», «Zlati Pragi» in drugih «gnezdih» se zbirajo pošteni ljudje, ki nočejo poljubljati šibe, ki jih tepe! Ko ne bo več šibe, bodo radi zahajali tudi na italijanske prireditve! To naj si zapomnijo nerodni čuvarji države v Postojni!

Zahvala. Vodstvo slovenske zasebne ljudske šole pri sv. Jakobu v Trstu se tem potom v imenu obdarovanih otrok in njihovih starišev prav toplo zahvaljuje «Ženski podružnici Šolskega društva», «Marijini družbi v Trstu», «Ženskemu dobrodelnemu udruženju v Trstu» in gospodični Milki Mankočevi, ki so jih tudi letos o priliki božičnih praznikov bogato obdarile. Srčna hvala vsem cenj. nabiralkam in odbornicam gornjih društev, ki so omogočile, da smo v teh težkih časih brezposelnosti in splošne revščine mogli razveseliti nad 900 gojencev naše šole. Za nad 500 dečkov je darovala «Ženska podružnica Šolskega društva» majce ali blago za hlačke, za nad 350 deklic blago (fuštanj) za oblekce, za 35 dečkov pa nove čevlje. «Marijina družba» je popolnoma oblekla 32 deklic, g.čna Mankočeva pa 6 dečkov. «Žensko dobrodelno udruženje» je že ponovno poslalo večje količine zvezkov, peres, svinčnikov in držal za revne otroke. Iz vseh navedenih številk in podatkov je jasno razvidna neizmerna požrtvovalnost našega naroda, posebno pa naših ženskih dobrodelnih društev, ki jim podpisano vodstvo v imenu dobre stvari ne more izreči dovolj hvale ter jih zadostno priporočiti vsem blagim srcem. Še enkrat: Srčna hvala! — Trst, 3. februarja 1923. — Andrej Čok, šol. vodja.

Dijaki! Pozivljamo ponovno vse naše dijake, srednje- in visokošolce, naj se vpišejo v «Dijaško Matico». D. M. rabi natančen seznam vseh naših dijakov naše dežele. Le dijaki, ki so člani, bodo lahko reflektirali na podpore oz. posojila. Dijake, ki so začasno odsotni — kakor tudi one srednješolce, ki nimajo še 17 let — naj vpišejo njihovi stariši.

Dijaki! Na delo! Ker je le v vašo korist, da se vpišete, da agitirate za D. M. — «Dijaška Matica», Trst, Via Fabio Filzi 10, I.

Popisovanje jugoslovenskih državljanov. Tukajšnji jugoslovenski konzulat javlja: Konzulat Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Trstu pozivlja svoje državljane, kateri bivajo v Trstu in kateri niso še vpisani v register državljanov, da se priglasijo v pisarni konzulata radi vpisa. Prinesti je s seboj vse listine o domovinstvu. Vpisovanje se bo vršilo vsak dan (razen praznikov) na konzulatu od 9 do 12 predpoldne (Piazza Venezia št. 1, I. nadstr.).

Preiskava v uredništvu «Lavoratora». Pretekli petek zvečer je prišel policijski komisar s kakimi 20 orožniki v uredništvo tržaškega komunističnega glasila ter izvršil preiskavo, ki je trajala več ur. Ne ve se, kaj in kakšen je bil uspeh te preiskave. Uredniki, ki so bili tedaj navzoči v uredništvu, so bili odvedeni na kvesturo. Njihova imena so: Karl Polano, Ferruccio Marini, Josip Amoretti, Angelj Pastore, Andrej Vicolongo, vsi uredniki «Lavoratora», nadalje Andrej Martelanc, urednik «Dela», ter Kozma Sana, pomorščak, ki se je slučajno nahajal v uredništvu. Aretirani so bili na kvesturi podvrženi večkratnemu zaslišanju. O uspehih teh izpraševanj in o razlogih sploh za ta korak kvesture ni do sedaj nič prodrlo v javnost. Aretiranci niso bili še izpuščeni.

Nalezljive bolezni v Trstu. V tednu od 13. do 20. januarja so bili v Trstu sledeči slučaji nalezljivih bolezni: davica 1, škrlatica 5, trebušni legar 6, griža 1, paratifus 1, ospice 8. Od teh bolezni so končali trije slučaji s smrtjo.

Društvene vesti

«Šolsko društvo», podružnica pri Sv. Jakobu v Trstu vabi na ples, ki se vrši na pustni torek, dne 13. februarja 1923. v okinčani dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu. — Začetek ob 8. uri zvečer, konec ?. Plesovodja g. Josip Bizjak. Dostojnim maskam bo vstop dovoljen. Sodelujejo vsa šentjakobska društva. — Vstopnina gospodje L 6, dame L 4. — Kavarna in bufet bo na razpolago. — Ker je čisti dohodek namenjen v korist podružnice «Šol. društva» pri Sv. Jakobu, katera vzdržuje otroški vrtec in preskrbuje refekcijo v istem in v kolikor mogoče drugim revnim učencem narodne šole, odbor ne dvomi, da se bo slavno občinstvo udeležilo tega plesa in s tem pomagalo prepotrebnemu «Šolskemu društvu».

«Žensko dobrodelno udruženje» priredi pri Sv. Ivanu v otroškem vrtcu danes ob 16. in pol predavanje «O škodljivem vplivu alkohola in tobaka».

Pustno veselico priredi pevsko društvo «Lipa» v Bazovici danes, v nedeljo, 4. t. m. ob 17. uri v prostorih «Gosp. društva». Na sporedu so pevske točke, šaljiva burka in deklamacija. Po veselici ples; svira tamburaško društvo «Zarja». — K obilni udeležbi vabi Odbor.

Kostumiran zimski večer se priredi danes, v nedeljo, v dvorani šentjakobskega Kons. društva. Začetek točno ob 20.

Lonjer: Pevsko društvo «Zastava» v Lonjerju priredi v soboto, dne 10. t. m., ob 8. uri zvečer v prostorih Kons. društva veselico z bogatim sporedom, kakor: Adamič: «Vasovalec», moški zbor; «Da sem jaz ptičica», mešan zbor; Silvester: «Krojač in čevljar», kuplet; Lajovic: «Pastirčki», mešan zbor; dve šaloigri, deklamacije in po veselici ples. Med in po veselici svira domača godba.

Danes vsi k predstavi, ki jo priredi M. P. D od Sv. Jakoba v Nar. domu pri Sv. Ivanu v korist podružnice «Šolskega društva». Začetek ob 8. uri zvečer.

MDP. Sv. Jakob. V pondeljek točno ob 19 redna odborova seja. Predsednik.

MDP. Sv. Jakob. V pondeljek točno ob 20.30 redni sestenek s zanimivim predavanjem: »O hipnotizmu« s praktičnimi poskusi. Vstop dovoljen tudi nečlanom.

Iz tržaškega življenja

Ponesrečen umor. Neki Viktor Benedetti, star 29 let, se je sprl včeraj zjutraj ob 6. uri v kavarni «S. Giusto» s svojim prijateljem Julijem Sterno. Vsa stvar se je končala s tem, da je ustrelil Benedetti z revolverjem proti nasprotniku. Ta je pa pravočasno umaknil in tako utekel smrti. Krogla se je zarila v zid, ne da bi preje koga ranila. Benedetti je zbežal. Policija ga išče.

Tramvaj trčil ob avtomobil. Včeraj popoldne je trčil na tekališču V. E. III tramvaj ob avtomobil. Avtomobil se je zelo pokvaril, dočim je ostal tramvaj nepoškodovan. Mestni strežniki so vzeli stvar na zapisnik.

Dva padca. Zasebnica Josipina Colombini, stara 44 let je padla pred sinočnjim po stopnicah v hiši št. 795 na Vrdeli. Pri tem si je zlomila desno ramo. Prepeljali so jo v mestno bolnišnico.

— Pomorščak Andrej Doč, star 32 let, stanujoč v ulici Capitelli št. 15, je padel včeraj po noči v pijanosti ter dobil pri tem težko rano na čelu. Tudi njega so prepeljali v mestno bolnišnico.

Za las je manjkalo, da ni prišel pod vlak. Brezposelni Fran Versa, star 34 let, stanujoč na Proseku št. 139, je šel včeraj zjutraj pobirat suhe trske v neki gozd pri Grljanu. Na potu iz gozda je šel čez železniško progo. V tistem hipu je pa prisopihal vlak. Versa se je k sreči v zadnjem trenotku umaknil ter si tako po naključju rešil življenje. Vendar pa ni ostala stvar brez svojih posledic. Lokomotiva se ga je namreč pri strani dotaknila ter ga vrgla ob tla. Dobil je več lahkih poškodb na glavi ii rokah. Prepeljali so ga v mestno bolnišnico.

Vojni material. Včeraj je bilo aretiranih pet oseb: Viktor Muggia, star 21 let, Ivan Minussi, star 26 let, Hermengild Gom, star 34 let, vsi trije iz Tržiča, Josip Morgari, star 24 let, stanujoč v Čarboli št. 151 in Ivan Mahnič, star 50 let, stanujoč pri Sv. M. Magd. št. 203. Vse te osebe so peljale na vozu po ulici della Tesa dva kvintala vojnega materiala. Aretiranci so izjavili, da so pobrali vojni material na bivšem bojišču pri Tržiču ter da so ga hoteli prodati. Material so jim seveda zaplenili. Petorica je končala v zaporu v ul. Coroneo.

Tatovi v stanovanju. Zasebnica Antonija Ravalico je naznanila včeraj na policijskem komisariatu v ulici della Sanità, da so vdrli po dnevu neznani tatovi v njeno stanovanje v ulici S. Lucia ter odnesli šest rjuh, deset namiznih prtov, petnajst brisač, petdeset žepnih robcev, dve ženski obleki in par novih čevljev v približni vrednosti 500 lir.

— Tudi zasebnica Apolonija Godina je naznanila na policiji, da so vdrli po dnevu tatovi v njeno stanovanje v ulici della Tesa ter odnesli nekoliko perila in zlatenine v vrednosti okoli 1000 lir.

Aretirana sleparja. Včeraj sta bila aretirana dva moška: dijak Ivan Barberi, star 26 let in Jakob Zbarro, star 25 let. Prvi je opeharil neko tvrdko v Milanu za 14.000 lir, drugi je pa hotel opeharili neko banko v Poreču za 13.000 lir.

Vesti z Goriškega

Ustanovni občni zbor Zveze prosvetnih društev v Gorici.

Že dolgo pričakovani ustanovni občni zbor Zveze prosvetnih društev v Gorici se je slednjič vendar vršil. V četrtek 25. januarja so se že pred napovedano uro zbirali številni odposlanci prosvetnih društev širom goriške dežele in prišli iz daljnih gor, vinorodnih Brd, Vipavske doline in od drugod manifestirat za enotno in mogočno organizacijo prosvetnega dela. Ob mnogobrojni udeležbi društvenih delegatov je imenom pripravljalnega odbora otvoril dr. Gabršček ob pol 19 uri ustanovni občni zbor, pozdravljajoč prav iskreno vse udeležence, posebej še zastopnike društva «Prosveta» v Trstu, ki jim naroča, naj sporoče svojemu društvu simpatije današnjega zbora z vročo željo, da bi kakor dosedaj i nadalje vzajemno delovali po isti ravni poti in pod skupnim praporom. Povdarja, da gre glavna zasluga, da dobimo organizacijo, ki ji hočemo danes postaviti trdne temelje, G. S. O., Ak. fer. društvu «Adrija» in čitalnici v Solkaenu, ki so dala iniciativo združitvi prosvetnega dela na Goriškem. Prvima društvoma velja še posebna zahvala za blagohotno denarno pomoč, ki je omogočila, da so se izvršile priprave za ustanovitev. Perpričan je, da je bila Z. p. d. potrebna že prej, a pogrešali bi jo tudi danes, dasi deluje na Goriškem «Prosvetna zveza», ker ima ta ožji delokrog, kakor snujoča Zveza; zato upa, da bodo simpatije vsega goriškega ljudstva na njeni strani in pospeševale živahno delovanje v dosego njenega plemenitega smotra.

Nato je podal tajnik obširno in vestno izdelano poročilo o delovanju pripr. odbora, ki je na kratko sledeče. Potreba strnitve vseh društev, ki jim je namen izobraževati široke plasti našega naroda, je bila tako silna, da se ne moremo čuditi splošnemu klicu, ki je prihajal od vseh strani goriške dežele in zahteval hitre rešitve. V ta namen so se zbrali meseca marca lanskega leta predsedniki G. S. O., Akad. fer. društva «Adrija» in čitalnice v Solkanu ter sklenili izvesti trdno organizacijo vseh prosvetnih društev, ki naj bi jih vodila, jim svetovala, jim pomagala pri njihovem podrobnem delu, ki pa mora biti taka, da je omogočen in prost pristop vsakemu izobraževalnemu društvu. Sestavili so taka pravila in postavili take programatične temelje novi organizaciji, da more vedno kljubovati tozadevni kritiki. Čim je bilo odobrenje pravil, ki se je pa zelo zavleklo, doseženo, je začel pripravljalni odbor, ki se je med tem časom razširil, z veliko vnemo s pripravami za sklicanje ust. obč. zbora. Bavil pa se ni samo s tem, marveč je razvil živahno delovanje po deželi, razlagal društvom naloge in namene Z. P. D. ter naglo zbiral redne člane. Boriti se je moral pri tem s skoraj nepremagljivimi zaprekami. Ni bilo temu krivo samo pomanjkanje gmotnih sredstev, temveč tudi neumestno ravnanje krajevnega časopisa, ki ni le dosledno odklanjal ali pošteno skrčeval poslane društvene dopise, marveč je celo dovoljeval razna očitanja proti ravnokar snujoči se «Zvezi» in tudi sam neutemeljeno napadal.

Brez ozira na vse te in podobne neprilike je pripr. odbor neumorno in dosledno vršil nalogo, prepričan, da je na edino pravi poti in zavedajoč se svoje dolžnosti. Za istim ciljem kot Z. P. D. je stremelo tudi bratsko društvo «Prosveta» v Trstu, ki nas je vedno in povsod po svojih močeh podpiralo in s katero so nas skoz in skoz vezale najtesnejše vezi. Sodelovanje obeh središčnih organizacij, ki je pričelo že med pripravami in začetkom udejstvovanja programa, se bo bolj in bolj strnjevalo in spajalo do popolnoma harmoničnega delovanja, do eventuelne poznejše tudi formalne združitve obeh organizacij.

V posebni meri je skušalo priti tajništvo Z. P. D. v najožje stike z našimi društvi in kulturnimi delavci po deželi, osnovalo je predavateljski odsek, ki je priredil lepo število predavanj. Bilo bi pa gotovo mnogo večje, ako bi «G. S.» ne zavrnila našega oglasa, v katerem smo opozarjali naša društva, da jim pošljemo na željo predavatelje, ki si jih izberejo. Pomagalo je pri snovanju novih društev s tem, da je sestavilo vzorna pravila in posredovala pri pol. oblastih — tudi tozadevna oglasa ni hotela priobčiti «G. S.» —; podpiralo je društva pri raznih prireditvah dejansko, z nasveti itd. Da niso izostali uspehi, dokazuje naravnost nepričakovano veliko število včlanjenih društev, ki pa se bo gotovo pomnožilo in s tem dalo krepko podlago za intenzivnejše delovanje, čim bodo vsaj deloma odstranjene navedene zapreke, posebno čim bo dana možnost objektivno informirati o dejanskih razmerah v naši deželi vsa društva inves naš narod, ki hoče pravo edinost in slogo kakor v političnem, tako tudi v kulturnem delovanju.

Na zahtevo g. Gradnika iz Medane in g. Merviča iz Solkana, naj se jima pojasni razlika med Z. P. D. in «Prosvetno zvezo», in kako stališče zavzema napram njej naša organizacija, je dal izčrpna pojasnila g. dr. Gabršček in drugi govorniki. V dolgem govoru je orisal prvi govornik razvoj dogodkov v našem političnem, gospodarskem in kulturnem delovanju od prevrata sem in povdarjal, da je že tedaj obstojala struja, ki je sicer priznavala potrebo edinstvene politične organizacije, a je bila proti enotnemu kulturnemu delovanju. Toda ne glede na to odklonilno stališče posameznikov, so se mnoga izobraževalna društva po deželi, kjer sta obstojali pred vojno po dve in več, spajala v eno samo društvo, ki se je uspešnejše razvijalo, nego bi se dve, ki bi delovali posamezno.

Pokazala se je potreba, da se ta društva združijo v enotno in mogočno središčno organizacijo in se tako vzajemno medsebojno podpirajo. Dosledno svojim načelom, da je treba organizirati prosvetno delo v eni vrhovni prosvetni organizaciji, smo posvetili vse svoje sile temu smotru v trdnem prepričanju, da bo edinstveni organizaciji podrobnega delovanja protivna struja, uvidela vsaj potrebo enotne vrhovne organizacije in ne zahtevala dveh paralelnih organizacij. Aprila smo naznanili javnosti to svojo namero in začeli s pripravami za ust. občni zbor. V tem smo brali popolnoma nepričakovano v «G. S.», da se vrši ust. občni zbor «P. Z.».

Informirali smo se in zvedeli, da zbira ta «Zveza» pod svojim okriljem le ona društva, ki goje krščansko kulturo; ima torej ožji delokrog, nego naša Zveza, ki organizira vsa društva, ne ozirajoč se, kakega političnega in svetovnega prepričanja so posamezni njihovi člani. Ker je treba, da je kulturni hram odprt vsakomur, ki hoče biti deležen kulturnih dobrin, smo s pripravami nadaljevali in tako je prišlo do ustanovitve Z. P. D., ki ji je namen podpirati vsa prosvetna stremljenja, ne izključujoč krščanskih kulturnih načel. Po pojasnilih tudi od strani drugih govornikov, ki so izrazili ista načela, je bila predlagana sledeča resolucija.

Na podlagi temeljitih in obširnih razprav o nalogah «Zveze prosvetnih društev» in o njenem stališču napram drugim podobnim institucijam, kakor tudi raznim pojavom, ki so se pokazali v javnem življenju našega naroda glede prosvetnega dela, ugotavlja občni zbor sledeče:

1. Zveza prosvetnih društev je strogo nestrankarska, nepolitična in čisto kulturna institucija, namenejna vsem Slovanom Julijske Krajine, brez razlike stanu in naziranja, ki ima edino nalogo potom dobroizvedene društvene organizacije prosvetnih društev široke vrste naroda duševno in telesno vzgojiti do čimvečje popolnosti in na ta način dati narodovi celokupnosti zdravo in trdno podlago samoniklega in vseobčega razvoja.

2. V njenih vrstah je mesta za vsakogar, brez ozira na njegovo zasebno politično ali svetovno naziranje, ki čuti potrebo prosvetnega dela in vžitka in se hoče vdejstvovati v prosvetnem delu za svoj in blagor celokupnega naroda v Italiji.

3. Iz tehničnih ozirov omejuje svoj delokrog na ozemlje sedanje Goriške, kjer pa hoče delovati po enotnih smernicah in roko v roki z bratskimi organizacijami ostalega ozemlja Julijske Krajine, zlasti s Prosveto v Trstu s katero jo družijo ideali in ista načela in s katero jo vežejo že sedaj najožji stiki. Njena prva in najvažnejša naloga bo to sodelovanje vsestranski dejanski izvajati do končnega popolnega ujedinjenja.

4. Neomajno se drži načela, da je prosveta samo ena, čista in plemenita, ki vstvarja značaje, jih oplemenjuje in druži v harmonično celoto. Mora pa biti radi tega prosta vseh kvarnih vplivov javnega življenja, zlasti političnih in kulturnobojnih v kakršnemkoli smislu. Zato odklanja z vso odločnostjo vsak četudi najmanjši poskus krajevne, strankarske ali strujarske cepitve prosvetnega dela potom zanašanja političnih in kulturnobojnih zlasti tudi separatističnih gesel v prosvetno delo med narodom, ki danes bolj kot kedaj prej potrebuje enotnosti na vseh poljih javnega delovanja.

5. Jemlje z obžalovanjem na znanje nepriateljsko zadržanje krajevnega časopisa, katerega naloga je služiti celokupnosti goriških Slovencev, ki pa je dosledno odklanjal priobčevanje poročil organizacije od njenih prvih početkov dalje, nasprotno pa dopuščal neovirano neutemeljene in neresnične napade proti njej ter pri teh napadih tudi sam sodeloval, skušajoč na ta način ovirati njeno delovanje.

Po soglasno in z velikim odobravanjem sprejeti resoluciji je na poseben pozdrav občnega zbora društvu «Prosveti» v Trstu v toplih in izbranih besedah odgovoril njen odposlanec g. Marij Urbančič.

G. Brajnik je nato toplo priporočal vodstvu, naj stopi v stik s «Prosvetno zvezo», da se najde vsaj medsebojna strpnost v delovanju, ako bi že ne bila mogoča spojitev teh dveh goriških organizacij v eno. G. nadučitelj Urbančič se je v lepih besedah spominjal plemenitih nalog «Šolskega društva» in pozivljal vodstvo, da organizira v Gorici in po deželi podružnice tega prepotrebnega društva.

Predsednik je izjavil, da bo sporočil predloge novoizvoljenemu vodstvu v skorajšnjo rešitev. Upa, da se bo dobil nek «modus vivendi» med obema vrhovnima prosvetnima organizacijama na Goriškem ter izraža živo vero, da bodo sadovi današnjega pomembnega zborovanja skoro dozorevali. Nato je ob 2 popoldne zaključil ta dobro uspeli občni zbor.

* * *

Pri volitvah so bili izvoljeni v vodstvo: za predsednika dr. E. Bačar, za člane vodstva: inž. E. Ličar, dr. Fr. Jarc, dr. Fr. Gabršček, E. Komel in J. Pavlin. Odbor na svoji prvi seji je izvolil 9 članov v vodstvo, ki se je konstituiralo takole: Predsednik dr. E. Bačar, podpredsednik: živinozdravnik J. Gerbic, tajnik: cand. iur. J. Pavlin, blagajnik: ing. E. Ličar, knjižničar: stud. iur. J. Jakin; referent za dramatski odsek: A. Kozman, predavateljski: dr. Fr. Jarc, dr. Fr. Gabršček. Pevski odsek bo vodil skladatelj g. E. Komel. S tem pomembnim dejstvom je zgrajen trden temelj splošne organizacije prosvetnega dela na Goriškem. Pozivljemo vsa prosvetna društva širom dežele na delo, da pomorejo dozidati mogočno stavbo, ki bo v ponos njim in narodu.

Iz Ponikev. Za dober potek veselice, katero je priredilo 21. jan. 1923. društvo «Čitalnica», mi veleva dolžnost, da izrazim v imenu društva v polni meri čast in hvalo v prvi vrsti našemu vrlemu gosp. učitelju Paušu in gosp. organistu Lapanja, ker žrtvujeta poleg svojega trudapolnega dela, svoj pičli prosti čas, da vzpodbujata našo mladino k resnemu delu. Ravnotako bodi izrečeno priznanje fantom in dekletom za vztrajnost in navdušenost za napredek. Izražam največjo hvaležnot vsem domačinom za vso naklonjenost društvu, posebno pa g. županu za prijazno prepustitev njegovih prostorov, kakor tudi drugim, ki so pripomogli k lepemu uspehu veselice. Najiskrenejša hvala vsem udeležencem, iz bližine in daljav, posebno pa sosednjemu društvu «Planinka» za polnoštevilno udeležbo. — Po tej poti moramo iti naprej in pustiti one, ki nočejo biti z nami, za seboj. — P.

Fanči Debevc
Janko Križaj
poročena
Razdrto-Orehek, 30. januarja 1923.

Poslano*)

Podpisani oskrbnik ml. Cerkvenik iz Žirij se iskreno zahvaljujem „Fondiari" & Vzajemni zavarovalnici za kulantno izplačano odškodnino za pogorela poslop a in živino. Enako se zahvaljujem zastopniku g. Štoku iz Povirja za pravilno sklenjeno pogodbo.
(60) **Kocjan Ivan, Žirje.**

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le toliko kolikor mu zakon veleva.

Mali oglasi

SLUŽKINJO 14—15-letno, sprejme mala družina. Naslov pri upravništvu. 173

LOVCI! Na prodaj imam puško «Bronwing» kal. 12, na pet strelov, še nova. Cena L. 950. Leop. Vilhar, Vel. Otok - Postojna. 174

UČENCA s primerno šolsko izobrazbo, poštenih staršev, sprejme za trgovino mešanega blaga Fran Verbič, Il. Bistrica. 177

SOBA, meblirana, se odda dvema prijateljema. Massimo d'Azelio 22, vrata 17 175

VDOVEC, 50 let, s svojim stanovanjem, malo penzijo in stalno službo, želi znanja z gospodično ali vdovo od 40—45 let staro, brez otrok in malim premoženjem. Tajnost zajamčena. Ponudbe pod «Sreča» na upravništvo. 176

V GOSTILNI via Salice 2 se toči prvovrstno vipavsko vino po L 4. Priporoča se lastnik Franc Tomažič. 178

HARMONIKA, 2 vrsti, 12 basov, se proda po nizki ceni. Ploner, Via della Fornace 3, I. 162

ŠIVALNI STROJ «Singer» zajamčen se proda na obroke. Kupujejo se stari. Coroneo 1. 63

LEPA GOSPOSKA HIŠA, obstoječa iz devetih sob, katere so elegantno opremljene in parketirane, s krasnimi podobami, srebrnino in umetnino, se proda. K hiši spada hlev za pet glav živine, kleti, pralnica, prekajevalnica, shramba za meso, betonirano in obokano, izvanredno lepa je kuhinja, dvorišče lepo in vrt s hišico, dvorišče za kokoši, vse v najboljšem stanju. Ponudbe na oglasni zavod Ivo Sušnik, Maribor, pod «Ugodno». 14/1

PENSION Corso Vitt. Em. III 39, I. nadstropje, znotraj. Izborna hrana. Točna postrežba. Cene zmerne. 167

BABICA diplomirana, sprejme noseče na dom. Ljubezniva oskrba. Corso Garibaldi 23, I. 180

HIŠA nova, z velikim dvoriščem, dve hišici, pripravni za zalogo ali hlev in zemljišče, v sredini Dolenje Vrtojbe pri Gorici št. 104, se takoj proda. Naslov pri upravništvu. 179

KUPUJEM cunje, papir in železo. Via Molino grande 20. Babič. 171

HIŠA na Greti, z dvema sobama in kuhinjo, se proda radi selitve. Pojasnila na Cisternone 5, od 14—19. 172

MALALAN RUDOLF, Občine, prodaja po najnižjih tovarniških cenah vsakovrstne opeke iz dobroznane goriške opekarne Urbanis & Co., apno, cement, pesek ter raznovrsten les. Prodaja tudi vsakovrstna vina, tropinovec na drobno in debelo po konkurenčnih cenah. Črno istrsko ter belo vipavsko na drobno po L 3.20, od 30 l naprej po 2.40. 77

TRTE cepljene in sadna drevesa se dobijo pri trtnici Ivan Forčič, Preserje, p. Komen 54

ANTON STANČIČ, Črnikal, Istra, išče zakonca, oba sposobna v trgovini z raznovrstnim blagom. Trgovina je dobro upeljana in je v zvezi s prodajo tobaka in gostilno. Stanovanje v hiši. Potrebno je nekoliko kavcije. 112

PAINEXPELLER in Reumazan, izkušeni sredstvi proti trganju in bolečinam po udih, plečih, križu, se dobita v lekarni v Ilir. Bistrici. 29/5

ZELO UGODNA PRILIKA. V okolici mesta se proda takoj radi družinskih razmer dobro upeljana trgovina z manufakturnim blagom in drobnino, brez konkurence. Naslov pri upravništvu. 159

KOSTUMIRAN ZIMSKI VEČER. V nedeljo, 4. februarja od 7. ure zvečer do 7 v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu. 160

KUHINJSKA oprava, elegantna, se proda po najnižji ceni. Via Tiziano Vecellio št. 11, vrata 7. 163

HIŠA s štirimi prostori, vrtom in hlevom, se proda. Rojan, Molini 750. 164

SLUŽKINJA, močna, zdrava, sposobna, dobi službo pri mali družini. Dobra hrana. Plača L 120. Pendice Scorcola 353. 170

POZOR! Krone, korale, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, via Madonnina 10, I. 32

G. DOLLINAR Trst — Via Ugo Polonio 5 (prej Via Bacchi) Telefon 27-81, uvoz — izvoz. Velika zaloga papirja za zavijanje pisalnega i. t. d. papirnatih vrečic ter valčkov raznih velikosti lastnega izdelka. 30

POZOR pevska in glasbena društva! Na prodaj imam več klavirjev, harmonijev, gosli, citer, starih in novih. Pogoji ugodni. Ivan Kacin, via Carlo Favetti 6, Gorica. 10

GLASOVIRJE, harmonije in orglje popravlja in uglašuje Andrej Pečar, Trst, Via Molino a vento št. 5, III. 6

POZOR! Kupujem po visokih cenah vsako množino starega železa, cunj, kosti in kovine. Pridem dvigniti tudi na dom. Pisati: Snidersič, Via S. Giustina 8, Trst. 23

EGIPTOVSKI profesor grafologije pove karakter in usodo življenja. Sprejema v Trstu, via Geppa 10, I. od 10. do 19. (Tudi ob nedeljah.) 153

! KDOR HOČE KAJ KUPITI KDOR HOČE KAJ PRODATI KDOR IŠČE SLUŽBE, ITD. INSERIRAJ V »EDINOSTI« !

†

Potrti neizmerne žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je naš ljubljeni oče, tast, stari oče, brat

Ivan Godina (Ban)

posestnik in brivec

v dobi 75 let, po dolgi in mučni bolezni, previden s sv. zakramenti, mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb dragega pokojnika se bo vršil v nedeljo, dne 4. t. m., ob 16. uri, iz lastne hiše v Škednju št. 392 na domače pokopališče.

TRST, dne 3. januarja 1923. (23/2

Benedikt in **Alojz,** sinova. **Antonija** roj. **Vekjet, Amelija** roj. **Longo,** nevesti, nečaki, brat, sestra in ostali sorodniki.

Novo pogrebno podjetje Trst, Corso V. E. III. 47.

BELI TEDEN

Posebne ponudbe v vseh oddelkih

Corso V. E. III. 16 — Telefon 10-08

ÖHLER

Corso V. E. III. 16 — Telefon 24-24

PODLISTEK

OLD SLEWTH:

Tajnstveni kovčeg

Kriminalen roman iz ameriškega življenja.
Poslovenil Slavomir Josipovič.

«Jaz želim videti le kovčeg, vse drugo me ne briga nič.»

«Dobro, potem pa ne greva v čudežno sobo.»

Detektiv je vedel Saundersa v neko sobo v drugem nadstropju.

«Sedite!»

Prostor je bil le malo razsvetljen. Saundersa se je polaščalo vznemirjenje in tesno mu je bilo pri srcu.

Sel je in gospa je dejala:

«Čakajte tu!», in je izginila, ter zaprla vrata za seboj.

Saunders je nekoliko časa zamišljeno sedel, potem je vstal in jel korakati po sobi.

«Kako se bo vse to končalo?» je govoril sam s seboj.

«To je najčudnejši dogodek, kar sem jih doživel do zdaj.»

Medtem je odšel Manfred doli v prvo nadstropje. Izpremenil je zopet svojo preobleko in šel na vrt, ki je obdajal hišo. Oziral se je na okoli in kmalu zagledal v senci dreves dve osebi.

«Kdo tu?»

Neki mož je stopil izza dreves.

«Kdo ste vi?», je vprašal Manfred.

«Ali vi stanujete tu?»

«Da.»

«Ali ste vi lastnik te hiše?»

«Ne, služabnik.»

«Kdo je lastnik?»

«Ali naj vas peljem k gospodinji?»

«Torej neke ženske je ta hiša.»

«Da. Toda kdo ste vi? Tat?»

«Ne, policist. Iščem pogrešano osebo in rad vam dam petdeset dolarjev, če mi hočete odgovoriti na neka vprašanja. Utemeljeno sumim, da je oseba, katero iščem, tu, v tej hiši.»

«Tu ni nikogar, kogar vi iščete. Iščete-li neko damo?»

«Da.»

«Morda mojo gospodinjo?»

«Morebiti.»

«Potem vas takoj popeljem k njej v hišo. Moja gospodarica ni še šla počivat.»

Stevens je stopil bliže.

«Čujte, jaz sem detektiv in sicer v tajni službi. Lahko vas takoj primem! Zato mi morate odgovarjati na moja vprašanja!»

«To rad storim.»

«Jaz bi rad nekaj izvedel o vaši gospodinji.»

«V tem oziru vam morem le malo povedati, zakaj še le en teden sem tu v službi in tudi ne mislim dolgo ostati.»

«Zakaj ne?»

«Ni mi všeč služba. Ta hiša je nekam preveč čudna.»

«Ako iščete drugo službo, preskrbim vam jo lahko jaz.»

«Kako ste ljubeznivi!»

«In zdaj čujte. Jaz hočem skrivaj v to hišo; policist ima večkrat s temi opravitil Ali me lahko pustite noter?»

«Ničesar ložjega kot to.»

Dam vam petdeset dolarjev in poleg tega vam še preskrbim drugo službo.»

«Dobro, toda pazil bom na vas in ako ste tat, skličem takoj vse kvišku.»

Stevens in njegov drug sta sledila dozdevnemu slugi.

«Na mestu smo.» je rekel sluga. «Sedite!»

«V hiši je še neki moški?»

«Da, prišel je z mojo gospodarico.»

«Veste-li, v kateri sobi sta?»

«Ne, pa saj lahko pogledam.»

«Storite to in pridite nazaj mi povedat! Potem dobite namesto petdeset sto dolarjev.»

Sluga je odšel. Čez nekoliko časa je dejal Stevens svojemu tovarišu:

«To je čudna reč. Previdna morava biti!»

«Seve, da morava.»

«Skoraj se mi zdi, da sva prelahko prišla v hišo.»

«Da in jaz bi skoraj mislil, da je bil sluga poprej naučen; pa kaj noter sem vsekako moral. Ven morebiti ne pojdeva tako lahko.»

Pri teh besedah je mož skušal vstati; ali namesto tega je od groze zakričal.

«Kaj vam je?» je dejal Stevens.

«Pojdite vendar semkaj!»

Dalje.

Črniče. Bralno in pevsko društvo v Črničah priredi dne 11. februarja t. l. v prostorih gostilne Slamič veselico s sledečim sporedom: 1) «Zvečer», H. Volarič, moški zbor, 2) «Lastavičan», K. Adamič, mešan zbor; 3) «Veleturist», burka v 3. dejanjih. — K obilni udeležbi vljudno vabi — Odobor.

Iz Nabrežine. Kakor je bilo že v «Edinosti» z dne 30. p. m. javljeno, so nam tukajšnji fašisti zasedli «Knjižnico». Skupno «z res pravimi prijatelji», kakor se je izrazil g. Scoppi, so spravili skupaj odbor iz članov, katerih imena so bili na takozvanem občnem zboru prečitali in jih «izvolili» po novem načinu, ne da bi člane vprašali, ali so zadovoljni. Da bi bil kateri med člani dobil besedo da bi zahteval kako pojasnilo, to ni bilo niti mogoče, ker se je vsa stvar izvršila po «fašistovsko hitro». G. Scoppi je prišel s svojim spremstvom, otvoril občni zbor, prečital imena, zaključil in šel. Potem bi lahko razpravljali v dvorani celo noč, a nismo imeli kaj, ker je že itak gosp. Scoppi vse povedal. Neko naše dekle je na občnem zboru parkrat napravilo opazko v protest, spet druga so se jim začela smejati, kar je bilo govorniku kmalu dovolj. Rekel je, da se ni treba tu prav nič smejati, ker komur ni prav da lahko gre. Mi — je nadaljeval — smo stranka moči in naša vlada je močna ter bomo zato vsakega brcnili v stran, ki bi se nam upal zoperstaviti na naši poti. Ker so res močni, čemu delajo pa protizakonito? Ali mislijo, da na ta način dosežejo mirno sožitje z nami? Ni mogoče, kajti tudi mi se imamo pravico braniti. Oni razumejo pod medsebojnem prijateljskem sožitju to, da bi jih mi lepo poslušali in vsemu pritrdili, kar oni ukažejo. Na ta način bi živeli resnično v miru. Da oni bi živeli, a mi bi umirali. V to našo smrt pa ne moremo mi nikdar privoliti.

Omeniti moram še slučaj, ki se je dogodil pred «občnim zborom» dne 21. I. Prišlo je par fašistov, kateri so zahtevali od prejšnjih odbornikov, da morajo v novo kandidatno listo staviti 4 fašiste. Začelo se je ž njimi tam prerekanje, prepričevanje itd., češ da ne morejo kaj takega zahtevati, ker prvič niso člani in drugič je društvo slovensko. Neki fašist je rekel, da društvo ni slovensko, ker v Italiji obstojajo samo italijanska društva. Dotični člani so mu takoj povedali, da je treba razločevati državo od naroda in sicer so mu rekli, da je društvo v toliko italijansko, kolikor je v Italiji, ker smo pa člani Slovenci v Italiji — je društvo slovensko. Ali ta ubogi revček tega ni mogel razumeti. Trdil je, da tu sploh Slovencev ni, ampak da smo mi Italijani, ki govorimo slovensko ravno tako, kakor napolitanski Italijani govorijo napolitansko, ali toskanski toskansko. Radi tega da imajo oni popolno pravico, da pridejo v odbor.

V torek, dne 30. I. je imel novi odbor svojo sejo. Že pri imenovanju novega odbora je rekel g. Scoppi, da bo knjižnica od sedaj naprej ravno tako oziroma še boljše delovala. In res, spremenili so to, kar se je njim zdelo potrebno: od tega dne naprej je ta kulturna ustanova samo fašistovska. Res je sicer, da je zraven tudi nekoliko naših fantov, ali «ako bodo preveč govorili», jih kratkomalo odstavijo.

Vsa glavna mesta v odboru so si oni sami med seboj razdelili. G. Scoppi se je izvolil za častnega predsednika. Vse delovanje in uprava bo seveda samo italijanska. Na tej seji so imenovali še nekega gospoda (kateri je pismeno opravičil svojo odsotnost od seje) za upravitelja vsega premoženja t. j. nekakega arhivarja. Ta gospod je pred nedolgim časom igral veliko vlogo v knjižnici. Potem je izstopil, ker ni šlo «po njegovem». Temu odboru se je pa dal na razpolago! Čudna so pota tega gospoda. Bil je že različnega prepričanja ter je bil nedavno eden prvih komunistov. Kaj je sedaj? - Mislim, da ni več komunist, pač pa ..... No, fašisti ga še ne poznajo, a Nabrežinci ga poznajo vsi prav dobro.

H koncu naj omenim še stanje knjižnice. L. 1919., ko je začela na novo delovati, je vse premoženje društva obstojalo iz 90 knjig. Pridnost in vztrajnost odbora in članov je pa zelo pomnožila premoženje. Danes so fašisti zasedli okoli 1500 knjig, 4 omare, klavir, nov oder in še druge različne stvari. Tudi hranilna knjižica društva ni bila prazna, kajti pred nedolgim časom je društvo prejelo vojno odškodnino. Članov je okoli 150. Našim članom priporočamo, da naj vztrajajo ter da naj ne izstopajo iz društva, kajti tudi italijanska vlada mora priti do prepričanja, da ne gre tako, da bi vsaka fašistovska sekcija komandirala preko oblastev. Upajmo, da se bo prej ali slej knjižnica zakonitim potom zopet vrnila v roke svojih zakonitih lastnikov.

Zopet granate. Ponesrečil se je neki Devetak Fran. star 44 let, iz Opatjegasela, ki je pri okopavanju zemlje dobil granato in jo hotel prenesti v stran. Ko jo je dvignil, se mu je razpočila v roki. Upanje je, da ozdravi v enem mesecu.

Ricinovo olje. Pred par dnevi so dali piti mizarskemu mojstru Črnigoju na Tržaški cesti ricinovo olje. Kdo je storil omenjeno dejanje, pač ni treba posebej poudarjati. Črnigoj ni zakrivil drugega, kot da je zaveden Slovenec pri vseh, ki ga poznajo, je obče spoštovan. Seveda molči vse, molči javnost, molči oblast, molči oni, ki bi morali braniti svojo čast, svet gre preko takih «vsakdanjosti» dalje. Radovedni smo, kako bo prihodnjost sodila o takih dejanjih, če ne bo še bolj — podivjana.

Vesti iz Istre

Napad v Podgradu na podžupana, g. notarja Šorlija. — Napadalci občinski zdravnik in dva državna učitelja. V prijaznem, mirnem in tihem Podgradu opravlja županske posle, kadar je zadržan g. župan Josip Mežnar, obče priljubljeni narodni dobrotnik notar Tomo Šorli, ki je podžupan. Ker se vneto in nesebično briga za potrebe naroda v celem podgrajskem okraju, in še posebej v podgrajski občini, je pri narodu zelo priljubljen. To pa nekaterim, ki so še pred malo časa prišli v Podgrad, ni povšeči. Pred kratkim je tukajšnja fašistovska organizacija priredila ples, in ker se ga gosp. notar ni vdeležil, ga je «Popolo di Trieste» (fašistovsko glasilo) v nekem dopisu iz Podgrada silovito napadel. V dopisu se mu je tudi grozilo, da bo moral svoje prepričanje «očistiti» ali pa da mu bo druga pela.

V soboto, 27. t. m. zvečer ob 23. uri se je notar Šorli vračal iz buffeta «Volk», kjer je bil ta večer v družbi, domov. Pred Pirčevo hišo, kjer ima svoj sedež «Fascio di combattimento» so naenkrat stopile k njemu tri osebe, ki so ga pozvale, naj jim sledi v lokale fašja. G. notar Šorli se je temu odločno uprl. Nato so ga vsi trije obstopili in ga hoteli nasilno odvesti v fašjo. Eden izmed napadalcev je vprašal ostala dva za žepni robec (bržkone zg. zamašiti usta Šorliju), drugi, neki Lombardo, pa mu je postavil revolver na prsa in tako so ga vsi trije potiskali proti fašju, ki je kakih 30 korakov od tam oddaljen. Ko je g. notar zapazil revolver na svojih prsih, je vzkliknil: «Ah! z revolverjem ste prišli nad mene! Pustite me, če ne, kričim!» K sreči je v tem trenotku prišel v bližino občinski tajnik gosp. M. Makarović, in, ker napadalci niso hoteli imeti prič za svoje kulturno delovanje, so spustili notarja in se delali, kakor da se ni nič zgodilo.

No, in kdo so bili napadalci? G. notar Šorli, ki jih dobro pozna, jih je prav lahko spoznal; bili so to: občinski zdravnik Dr. Josip Balbo, in državna učitelja za italijanski jezik na občinskih šolah v Hrušici in Pregarjah (ki pa stanujeta v Podgradu) Salvator Lombardo in Salvator Polizzi. Eden je torej občinski zdravnik druga dva pa državna učitelja, katerima občina podgrajska plačuje stanovanje, torej vsi trije odvisni od tiste občine, kateri na čelu stoji poleg g. župana, g. podžupan notar Šorli Tomo!

Toda, tu še ni konec dogodka. Interesantno je znati, kako nepristransko znajo postopati oblastva, ki imajo skrbeti za red. Ne omenjamo še posebej, da so naslednjega dne vsi trije napadalci na ovadbo g. Šorlija pri postaji karabinjerjev svoj čin tajili. Priznavali so le, da so «vljudno povabili» gospoda notarja v prostore fašja «per una spiegazione» (za malo pojasnilo). Prav posebne omembe pa je vredno dejstvo, da je maresciallo maggiore, ko je slišal ovadbo od strani g. notarja in takoj zaslišal napadalce, izjavil, obrnjen proti tem trem: «Sedaj lahko tožite gospoda podžupana, no... Šorlija radi obrekovanja.»

Sedaj hoče maresciallo celo zadevo predčiti kot smešno in jo «in amicizia» poravnati!!

Da bo dejanski stan popoln, omenjamo, da so tega večera razni Podgrajci videli že po 20. uri pred hišo fašja neke črne figure v temi, ki so se zdele, kakor ljudje, ki pazijo, kdaj morda pojde tam mimo nekdo (g. Šorli).

G. Šorli je prijavil celo zadevo karabinjerjem tudi pismeno.

Komentarja k tej dogodbi ne pišemo, ker ni potreben.

Gospodarstvo

Gospodarski položaj Italije. Ker dela italijanska trgovinska statistika bolj počasi, smo navezani, če hočemo razmotrivati gospodarski položaj, na izvestja drugih činiteljev, ki delajo bolj hitro, ne da bi bili pri tem nezanesljivi. S tega stališča vzeta so važna carinska izvestja tičoča se tistega blaga, ki prihaja v Italijo in jo zapušča po morski poti. Ta carinska izvestja so na razpolago že za prvih 20 dni meseca januarja t. l. V teh dvajsetih dneh so znašali dohodki na carini 47 milijonov lir napram 40.6 mil. v isti dobi leta 1922. V celokupni dobi od 1. julija 1922 do 20. januarja 1923 so znašali dohodki na carini 436.9 milijonov lir napram 381.2 milijonom v isti dobi lanskega leta.

Kot posebno značilno je treba smatrati močno znižanje uvoza žita in znatno znižanje uvoza sladkorja vsled zvišanja domače produkcije. Temu nasproti pa je uvoz petroleja in bencina vidno narasel.

Mogoče je, da v bližnji bodočnosti uvoz petroleja zopet raste. V zadnjih dneh so se namreč vršila v finančnem ministrstvu posvetovanja, kako bi se v prid italijanskim poljedelcem dosegle ugodnosti za uvoz inozemskega petroleja. Predlaga se povračilo carine tistim poljedelcem, kateri uporabljajo petrolej ali bencin za motorne pluge ali druge poljedelske stroje. Dosedaj se niso še zaključile tozadevne razprave; vendar pa jih je smatrati kot dobro obetajoče z ozirom na stremljenje nove vlade, da uporabi vsa sredstva, da dvigne poljedelsko produkcijo. Pričakovati je, da se bo na razširjenem italijanskem trgu razvila konkurenca med amerikanskim, kavkažkim in poljskim petrolejem; kajti na to, da bi se domače proizvajanje petroleja v doglednem času dvignilo, na to ni mogoče misliti. Geološka raziskavanja so sicer ugotovila, da se nahajajo, posebno v južni Italiji, ležišča surovega olja; toda to olje se nahaja večinoma v globini 1500 do 1700 metrov. Da se izvedejo uspešni poskusi, so potrebna posebna vrtala in drugi tehnični pripomočki, kateri dosedaj niso bili v rabi v Italiji. Nemčija je poslala na račun reparacij 20 vrtal; ravnotoliko jih je sedaj naročila italijanska vlada na lasten račun na Poljskem. V aprilu namerava poljedelsko ministrstvo pričeti z večjimi vrtalnimi poskusi. To delo bo najbrže izvedla vlada, ker si zasebni kapital za sedaj ne upa naprej. Čim bodo ležišča surovega olja nedvomno ugotovljena, namerava država prepustiti nadaljni obrat zasebnim družbam.

V trgovinsko-političnem oziru je najvažnejši dogodek prošlega tedna sklep italijansko-švicarske trgovinske pogodbe. Švicarski trg je bil za Italijo vedno velike važnosti; ta važnost se je sedaj še znatno dvignila z ozirom na to, da je kupna moč ostale srednje Evrope padla. Pogodba je sklenjena za dobo enega leta ter teče molče dalje, če se izrecno ne obnovi. Toliko Italija kolikor Švica sta si izgovorili za važne, tipične predmete prednostno postopanje. Tako dovoljuje n. pr. Švica posebno znižanje carine za italijanska vina, sir, konserve, pomaranče in drugo sadje. Temu nasproti bo Italija dovolila znižane carine za ure, kemikalije, tkaninske barve, poljedelske stroje, čipke itd.

Posredno je za Italijo važen tudi grško-čehoslovaški trgovinski dogovor, ker bo najbrže oživil tranzitni promet sladkorja preko Trsta.

Kar se tiče splošne trgovinske statistike, so sedaj na razpolago številke za prvih osem mesecev leta 1922. Uvoz v tej dobi je dosegel 9.927,670.621 lir, t. j. za 2.276,238.252 lir manj nego v isti dobi leta 1921. Izvoz pa se je dvignil za 241,125.203 lir ter dosegel 5.602,274.165 lir. Primanjkljaj trgovinske bilance v prvih 8 mesecih 1922 je torej padel na 4.325,395.456 lir napram 6.842,759.911 liram v isti dobi l. 1921.

Razprave za podpiranje raznih paroplovnih družb so se v glavnem zaključile. Čeravno se je pri teh podporah uveljavilo načelo, da se odpravijo vse dvojne proge, da se podpirajo samo najbolj potrebne proge in da se ustanovijo podpore na podlagi resnične daljave, ki jo prevozijo ladje, in na podlagi enotnega stavka za morsko miljo, je bil vendar opuščen prvotni načrt, da se podpirajo samo tiste italijanske družbe, ki vzdržujejo promet med kopnino Italije in otoki ter kolonijami. Je pač mnogo italijanskih družb, ki bi bile sedaj brez državne podpore pasivne, katere pa je treba pridržati v interesu bodočnosti italijanske trgovine.

Književnost in umetnost

«Ženski svet» je izšel. Drugi številki so priložene poštne položnice in sicer tudi tistim naročnicam, ki so že plačale naročnino. Te naročnice so naprošene, naj položnice ne zavržejo, ampak jo hranijo ter se je o priliki poslužijo za kak mal dar v dobrodelni odsek. Potem teh položnic se tudi lahko pošlje naročnina za «Gospodinjski koledar», ki znaša L 4.60. — «Žensko dobrodelno udruženje».

«Gospodinjski koledar» za l. 1923. je neobhodno potreben v vsakem dobrem gospodinjstvu! Ima ga v zalogi «Žensko dobrodelno udruženje» v Trstu, centro, casella post. 384 in je ves izkupiček namenjen dobrodelnemu odseku udruženja. Stane L 4, po pošti L 4.60. Dobi se tudi v knjigarni Štoka. Članice in nečlanice, segajte pridno po »Gospodinjskem koledarju«. Imele boste za mal denar zelo koristno knjigo in zavest, da ste prispevale v dobrodelne svrhe udruženja.

»Primorska Omladina. Na razne vprašanja kje da je list v razprodaji, se naznanja čitateljem, naj se obrnejo do bližnjega Omladinskega društva, krožka itd., kjer je list na razpolago.

DAROVI

Za bolno Katarino Orel, vdovo s tremi otroci, je nabral g. Jakob Renko pri sv. Jakobu na polo L 85.70. G. nabiralcu in gg. darovalcem iskrena hvala! (Posamezna imena se radi pomanjkanja prostora ne morejo objaviti).

Za «Šolsko društvo»: Mlekarska zadruga v Trnovem L 100, dr. Pertot L 1.

Pahor Drago nabral 18. I. na zaključni zabavi socialnega tečaja «Prosvetne zveze» L 40.

V počastitev spomina pok. Štefana Ferluga daruje Štefan Orlič L 25, Gorenjec L 10.

Ob poslovitvi gosp. Primožiča iz samskega v zakonski stan so nabrali stari fantje L 55.

Borzna poročila.

Valuta na tržaškem trgu.

ogrske krone	—.75.—	—..82
avstrijske krone	—.75	—.8250
češkoslovaške krone	60.75.—	61.25
dinarji	19.60.—	20.—
leji	9.25.—	10 —
marke	—.06.—	0.07
dolarji	20.70.—	20.85
francoski franki	131.25.—	132.—
švicarski franki	387.—.—	392.—
angleški funti papirnati	97.—.—	97.35

Odprla se je na novo
MESNICA
na Vrdeli (Sv. Ivan) št. 641.
Prvovrstno meso po L 4.80, 5.20 in 6.40.
Telečje meso I. vrste po nizkih cenah.
Za obilen obisk se toplo priporoča udani
VIŠKOVIČ.
64

Ivan Mihelčič
Trst — Via S. Francesco štev. 10 — Trst
kupuje staro železo, lito železo, medenino, baker in druge kovine kakor tudi stare nerabljive stroje in kotle in jih plačuje po visokih cenah. (39

UGODNA PRILIKA!
V Ptuju v bližini kolodvora se proda krasna trinadstropna novozidana hiša, z velikim vrtom. Vsebuje 30 velikih parketiranih sob ter lastni vodovod. Vsako stanovanje je opremljeno s kopalnico, verando in balkonom. Nahaja se ob najprometnejši cesti in je pripravna za trgovino ali večje podjetje. Cena Din. 500.000. Pojasnila daje J. Bezenšek, grajski oskrbnik, Ptuj. (61)

Prodaja cementa
tovarne „CEMENTI DEL FRIULI" — Videm
Naročila vagonov sprejema
„FORT" dr. z o. j. Trst, Via Cesare Battisti 2, I.
Prodaja na drobno (58)
Via Valdirivo 30, skladišče, levo.

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah
ALOJZIJ POVH
Trst, Piazza Garibaldi št. 2
8 (prej Barriera)

Zaloga pohištva 54
ANTON BREŠČAK
Gorica, Via Carducci št. 14
(prej Gosposka ulica).
Doma kar manjka naj pregleda vsak — vse naj napiše si pri dnevni luči — omare mize, stole, posteljnjak — in vse kar rabi sploh v domači kuči. — Kar manjka, to mu preskrbi Breščak — štirinajst številka ulica Giosue Carducci.

ČEVLJARNICA 23
MICOLICH
Trst, via Udine 32 (vogal L' Ariosto)
(prej Belvedere)
Izbera moškega, ženskega in otroškega obuvala. Sprejema naročila in popravila. Lastna delavnica. - Usnje zajamčeno.
Cene nizke. Postrežba točna.

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA v TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Delniška glavnica in rezervni zaklad K Č. Sl. 225,000.000
Izvršuje kulantno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

POHIŠTVO. 33
Poročne sobe, slavonsko delo, suhe, zajamčene od L 1.250 naprej, elegantne kuhinje L 790, železne postelje s kovinastimi mrežami L 165, otroška postelja popolna L 200.
TÜRK, Via S. Lazzaro št. 10.
Resnično znižane cene.
Pošiljatve in embalaža za deželo.

Zdravnik
dr. Franc Gruden
v Postojni
se je preselil v Fr. Kutinovo hišo
(nasproti lekarne) (53)
in ordinira od 9 do 12

Dr. Kajser-jeve
Prsne karamele
z jelko
najboljše sredstvo proti kašlju, prehlajenju, hripavosti, za odrasle in otroke
ima v zalogi 56
Lekarna v Vipavi
Zavitek L 2.—.
— ZAHTEVAJTE JIH POVSOD! —

IVAN KERŽE 94
ima v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine
iz aluminija, stekloviné, lesa in emailirane pusti.
TRST — Piazza San Giovanni 1

APNENICE
tri velike, moderne pri postaji Bivio-Nabrežina
se oddajo 37
Pojasnila daje uprava Edinosti.

Najvišje cene plačujem za
KOŽE
kun, zlatic, lisic, dihurjev, vider, jazbecev, mačk, veveric, krtov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH
Trst, Via Cesare Battisti št. 10
II. nadst., vrata 16 35
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Krone L 1.67, goldinarji L 4.50
Zlatarna, Trst, Ponte della Fabbra 1
(Piazza Goldoni) 34

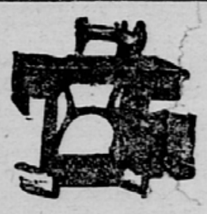
Pozor na domačo tvrdko!
FRANC SAUNIG, Gorica, Gosposka ulica sedaj Via Carducci št. 25, naznanja slavnemu občintvu, da ima veliko izbero šivalnih strojev več vrst za krojače, šivilje in čevljarje
iz najboljših nemških tovaren, katere jamči 10 let.
Dalje velika izbera dvokoles. Izjemno prodaja tudi na obroke. — Ceniki na zahtevo poštnine prosti. Lastna mehanična delavnica. 61

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI
POHIŠTVO
lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbera popolne opreme za hiše, pisarne in gostilne.
Brezkonkurenčne cene
Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst
(palača Eden)
Telefon 34-34 bis (87) Telefon 34-34 bis

Ljubljanska kreditna banka
Podružnica v Trstu. 2
Vogal via Valdirivo 27 — Via 30 ottobre 11
Izvršuje vse bančne posle.
Kupuje in prodaja raznovrstne tuje valute. — Prodaja in kupuje jugoslovanske krone. — Izvršuje nakazila SHS kron v Jugoslavijo.
Sprejema SHS krone na obrestovanje po dogovoru.
Vloge na knjižice v Lirah obrestuje
po 3 3/4 % netto
Vloge na tekoče račune po 4 1/2 %
Vezane vloge obrestuje najugodnejše po dogovoru.
Glavni sedež banke: LJUBLJANA.
Podružnice: Gorica, Maribor, Celje, Kranj, Ptuj, Brežice, Novisad, Sarajevo, Split, Metković.
Delniška glavnica in rezerve: Dinarjev 38,000.000.—
Tel. št. 5-18. Uraduje od 9 do 12 1/2 in od 14 1/2 do 16.